

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI : 83-9 KASIM 1976

5 TL.

SANCAR'IN GÖREV SÜRESİNİ
UZATMAK İÇİN TASARI HAZIRLANIYOR

DÖNEMECİN
EŞİĞİNDE
TÜRKİYE
EKONOMİSİ

HALKTAN YANA SANATÇILAR YALNIZ KALMAZ

FAŞİST DARBEDEN SONRA ŞİLİ'Yİ TERKETMEK ZORUNDA KALAN, DÜNYACA ÖNLÜ "LA PENA DE LOS PARRA" TOPLULUĞU TÜRKİYE'YE GELİYOR. TOPLULUK TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ TARAFINDAN 13, 14, 17 KASIM TARİHLERİNDE, SIRASIYLA İZMİR, İSTANBUL VE ANKARA'DA DÜZENLENEN "ŞİLİ HALKIYLA DAYANIŞMA GECELERİ"NE KONUK OLARAK KATILACAK.

HALKTAN YANA SANATÇILAR

Jara yalnız değildi. Başka ozanlar, başka ustalar söz ve müzik alanında Jara ile yan yana mücadele ediyorlardı. Jara'nın, Parra'ların yer aldığı bu yeni ekol, Batı'da çok rastlanan türden bir "protesto" ekolü değildi. Kendisini "sorumsuz bir protestocu" olarak gösterene ve göstermek isteyenlere karşı şöyle diyordu Jara:

"Bana protestocu şair diyorlar, ben bunu kabul etmiyorum. Protesto deyimi belirsiz bir deyim. Protestoculuk, emperyalizm tarafından şimdiden bir sanayi haline getirildi. İçine hile karıştırdı."

"Protestocu" değillerdi. Çünkü herşeye karşı degillerdi. İyiden, mutluluktan gerçekten yana, geriye, kötüye zulme karşıydılar. Ve hepsinden de önemlisi bunları bir politik doğrultuya oturtabilmişlerdi. İyiye, gerçeğe ve doğruya nasıl, hangi yolla ve ne tür bir mücadele sonucunda ulaşabileceklerini büyük bir açıklıkla kavramışlardı. Bunun için halkın malı olduklar. Ve bunun için kanlı faşizm onları boy hedefleri arasına soktu.

Bu nedenle Jara'nın sesi, Quilapayun korosunun, Isabel ve Angel Parra'nın, Temucana ve İnti İlimani'nin sesleri kanlı cunta tarafından susturulmaya çalışıldı. Bir kısmı öldürüldü. Bir kısmı tutuklanarak akılalmaz işkenceler gördü. Çoğu da ülkelerini terketmek zorunda bırakıldı.

Öldürüldüler, tutuklandılar, sürüldüler. Ama hiç bir zaman yok edilemediler. Sesleri Nazım'ın da başına gelen gibi "kendi ülkelerinde yasak". Ama dünyada demokrasiden, Sosyalizmden yana milyonlarca insan onlara kucaklarını açıyor. Yarın, kendi ülkelerinde, kendi halklarına da söyleyecekler en güzel türkülerini.

BAŞKAN YOLDAŞ - Companero Presidente

Angel Parra *Türkçesi: Salih Ecer, Mehmet Günsur*

Karar verdin birgün
yürümeye halkınla
tanımaya ve saymaya,
onu anlatmaya

Yıllarca işte güçte, kavgada
Uyumlu, doluduzgin,
tüm ülkeyi bir uçtan bir uca
Detroit'dan Arica'ya.

Yıkmak istediler hep seni
söylentilerle vura vura alacakça
yürüyordun sen kararlı
halkın yanında.

Yetmiş yılında, tam,
bir beyaz yelken açtın
yurdumuzu aydınlatan,
cadedeydi, anıyorum.

Kadına,
çocuğa ve emekçiye,
bir uzun, geniş yol sundun
daha güzel yarınlara.

Ama çoktan
pusudaydı düşman,
pudulmuş istiyordu seni
yıkık ve yıldıgın.

Onbirde, küçük vakti
herşeyi bilen
kavgada en önde sen
yüreğin ve tüfeğinle.

Bırak bir şiir yazayım sana
Sevgili Salvador,
bırak haykırımı adını
Cuzco'dan Bangkok'a.

Ne ölüme ne baskı
hiç bir şey durduramaz tarihi
Başkan Yoldaş sen sözlerin
bunlar senin.

COLOMBES'DE TANGO - Tango en Colombes

Angel Parra

Nasıl düşünülebilir
boğazı düğümlemeden,
şarkı nasıl söylenir
bu dupduru gözyaşlı olmadan,
yüreği aşan
bana sevdayı anımsatan
sesimi titreten.

Benim o uzak ölkem mi,
sıradagılar, yoksadiz mi,
babamın anısı mı
yoksa senin o uzak yalnızlığını mı,
yüreği aşan
bana sevdayı anımsatan
sesimi titreten.

Pierre'mi, Antoine'mi
karanlıkta giden,
Birlik bildirileri dağıtmaya
sokaklarımda.
kalbi aşan
bana sevdayı anımsatan
sesimi titreten.

Bense savaşıcağım
şarkı söyleyeceğim yanbaşında
birşeyler düğümleneck boğazımda
ve dupduru gözyaşları
biliyorum, yememezler beni.

11 Eylül darbesinden sonra Şili'de faşizm hınçla saldırdığında, bir döneme sesleriyle, sazlarıyla, kamelelarıyla ve sözcükleriyle damgalarını vuranları, Şili'nin halktan yanasanatçılarını unutmadı. Halkın yarattığı tüm değerleri ve bu arada halkın sanatçılarını da kanla boğmaya çalıştı.

Victor Jara'nın öldürülüğü belleklerde. Şili faşizmi, Jara'yı öldürürken yalnızca tutuklu iken şarkı söylemeye başlayan bir "asi"den hınç mı almıştı? Kuşkusuz hayır. Faşizmin, aralarında Victor Jara'nın da bulunduğu halktan yana sanatçılara karşı hınç çok daha temelli, çok daha köklü. Bu hınç, bu kudurmuş kini anlayabilmek için Jara'nın, Parra'ların, Neruda'nın ve diğerlerinin neler yaptıklarını, Şili halkına neler getirdiklerine daha yakından bakmak gerekiyor.

HALKIN KÜLTÜRÜNE DOGRU

Faşizm, gerçek olan, yaratıcı olan herşeye karşı, herşeye düşman. Bu onun dayandığı temeldin, bu temel üzerinde kurulu bulunan boş inançlardan, safatalardan, gerçek düşmanlığından ileri geliyor. Ya bir de gerçeğin, yeniliğin, halktan yana uğraşların yanında olanlar bu uğraşlarını güçlü bir politik hareketin doğrultusunda sürdürürlerse? İşte o zaman sanat ve sanatçılar daha korkunç bir belâ oluyor faşizmin, faşistlerin gözünde. Faşizmin kudurmuş yıkıcılığı, halktan yana önderler kadar, halktan yana sanatçıları da boy hedefi seçiyor.

Şili'de de bu görüldü. Halk Birliği yönetimi, Şili halkında yalnızca ekonomik alanda yenilikler getirmeydi. Halk Birliği'nin getirdikleri doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Şili'li sanatçılar, yeni bir kültürün hamurunu yoğuruyorlardı bir yandan.

Sinema alanında Miguel Littin, resimde Ramona Parra ve Elmo Catalano, şiirde yılların savaşçısı Neruda, müzik alanında Victor Jara ve Parra'lar bu kültür savaşının önde gelen temsilcileri idiler. Bunlar, uğraş alanlarında verdikleri yapıtlarla, kitlelerle doğrudan, canlı ve sıcak bağlar kurmayı başardılar.

Örneğin Jara'nın, Puerto Mont'da katledilen işçiler için oluşturduğu "Pongo en tus Manos Abiertas" adlı bestesi, halk yığınlarının dilinden düşmemiştir. Öyle ki halk bu besteyi, adeta, suçluların yargılanı hüküm giydikleri ve bu hükümlerin yerine getirildiği yolundaki gerçek bir habermiş gibi benimsemiştir. Jara halkın isteklerine, uğraş alanında böyle cevap veriyordu.

YURUYUŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

Sahibi:

Nihat SARGIN

Genel Yayın Yönetmeni:

Orman SAKALSIZ

Yaz İşleri Müdürü:

Metin ÇULHAOĞLU

Teknik Sekreter:

Bülent ARTANLI

YÖNETİM:

Konur Sokak 15/8 Kızılay

Ankara Tel: 17 45 81

İSTANBUL BÜROSU:

Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş

İstanbul Tel: 26 35 67

İzmit

İstanbul

İzmir

Eskişehir

Bursa

Adana

Diyarbakır

Yusuif ALTINTAŞ

Hacı KANTARCI

Cüneyt BAYGÜN

Vedat BARANOĞLU

Cengiz KOÇ

Ceyhan CAN

Nurettin ÜZVARIŞ

Posta Çeki: YURUYUŞ Dergisi, 100234

ABONE KOŞULLARI

Yıllık : 200 TL. 6 Aylık : 100 TL

İLAN KOŞULLARI:

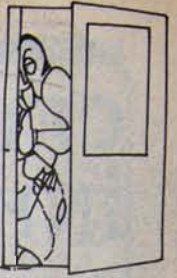
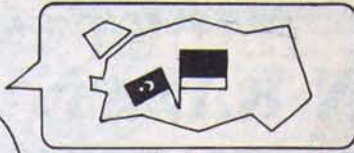
Arka Kapak (Renkli) : 15.000 TL

Arka Kapak (Siyah beyaz) : 12.000 TL

İç sayfalarda sütun santimi : 40 TL

Yayın ilanları % 50 indirimlidir.

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisi

DÖNEMECİN EŞİĞİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ

YALÇIN KUÇUK

Gayri ciddi görünümü iddia ve propagandaların ciddi bir özü olur mu? MC Partileri topluluğunun makina yapan makinaların sanayi kurma iddialarının sınıflar ve ekonomik bir gereksesi yok mu? Var. Çünkü Türkiye ekonomisi bir dönemecin eşliğinde. Tüketim araçlarına dayalı kapitalist sanayileşmenin sınırlarını zorluyor. Bu, bir. Burjuva partileri arasındaki sürtüşme, aynı zamanda, belli bir iş bölümünün sonucu olamaz mı? MC Partileri topluluğu, makina yapan makinalar sanayininin çiftçiliklerini üstlenirken Halk Partisi'nin işçi sendikalarını sermayenin kontroluna sokma sürtüşmesi üzerine almasının anlamı ne? Sürtüşme mi, işbölümü mü? Özel olarak sürtüşme. Nesen olarak işbölümü. Çünkü, üretici güçlerin bugünkü gelişme düzeyinde, dönemecin eşliğinde Türkiye ekonomisinde işçi sınıfı ile emekçilerin baskı ve kontrol altına alınmasını gerçekleştirilmeden makina yapan makinalar sanayini kurmak mümkün değil. Bu, iki.

İkincisinden başlamalı. Bir tarihsel örnek ile. Cumhuriyet'in başında, 1925 yılında, Türkiye burjuvazisi, Takrir-i Sükun ile "sağa karşı gösterip sola" vurdu. Biliniyor. Bunu yaparken bir de şunu yaptı: 1924 yılında Meclis'e bir iş yasası tasarısı sundu. Grev hakkını güvence altına alan bir tasarısı. Tasarı, komisyonlardan geçip Genel Kurul'a geldi. İki yıl Meclis'te kaldı. Takrir-i Sükun operasyonu sürdürülürken bu tasarısı yasama organında bekledi. İşçi sınıfını avutmak için. Sonra, 1926 yılında, geri alındı. Sonra birçok tasarısı hazırlandı. Hepsisi grev hakkını öngören iş yasası tasarıları. Sonra, Türkiye burjuvazisi, 1930 yılından itibaren işçi örgütlerine el atmaya, bunların başına "memur" sendika liderleri getirmeye başladı. Sonra 1936'da iş yasası tasarısını Meclis'e sundu. Grevi yasaklayan tasarısı. Grevi yasaklayan ilk tasarısı. Bütün tasarılar içinde yalnız bu tasarısı yasalaştı. 1930'lu yıllar, Türkiye'de üretici güçlerin yüklediği temel sanayilerin temellerinin atıldığı yıllar oldu. Temel sanayinin temelleri, işçi sınıfı ve emekçilerin sömürsünü, daha düşük ücret ve daha yüksek vergilerle, artırdığı yıllar oldu.

Tarihsel olan mantıklı olarak da geçerli olmak zorunda. Tarihiç yöntem, tarihsel olayları sıralamaktan ibaret değil. Olaylarla belirlenen sürecin mantığını da ortaya koymak gerekli. Bu mantığı ortaya koyarken de bugün üretici güçler düzeyinin, 1930'lara göre çok daha ileri olduğunu unutmamak zorunlu. Bugün Türkiye ekonomisi içinde sanayi en büyük ağırlığa sahip. Son on yıl içinde ise sanayi tüketim araçları üretimine dayanarak büyüdü. Türkiye için dayanıklı tüketim araçlarını ihraç etmek söz konusu değil. Önemli ölçüde ihraçat mümkün değil. Bu yüzden dayanıklı tüketim araçlarının alıcısı, işçiler, emekçiler ve memurlar olmak zorunda. Tarım kesiminde pazarı genişletmek ise orta büyüklükte tarım işletme sayısını büyütme ile mümkün. Ancak Türkiye, bu gereği karşılayacak bir toprak reformu bile yapamıyor.

Bu durumda dayanıklı tüketim araçları sanayisini geliştirmek, işçi ve memurların gelirlerini artırmakla atbaşı gitmek zorunda. Taksitli satışlar yoluyla borçlandırmanın bir sınırı var. Ücretle

leri var. Kapitalizmin arşik yapısından ve işletmeler arası rekabetten doğan sınırlar var. Bunun dışında emek gelirlerini yükseltmenin ve dayanıklı tüketim araçları üretimini artırmanın yarattığı başka bir çelişki daha ortaya çıkıyor: Tasarruf oranı düşüyor. Türkiye'de son yıllarda tasarruf oranının düşüşünü ortaya koyacak açık göstergeler var. Hem tasarruf oranının düşmesi hem de tüketim araçlarına dayalı sanayileşmenin bir sonucu ortaya çıkıyor: Türkiye devamlı enflasyonlar dönemine giriyor. Türkiye devamlı enflasyonlar dönemine girdi. Sanayi kesiminin gelişmesi, Türkiye'de enflasyonun temel nedeni oldu.

Tüketim araçları üretimine dayalı sanayileşme ve bu sanayileşmenin yarattığı enflasyon Türkiye ekonomisini için yeni çarpıklıklara kaynaklık etti. Bir yandan tasarruf oranı düşüyor. Diğer yandan toplam birikim içinde sanayi dışı yatırımların çekiçliliği artıyor. 1970'lerin başlarına doğru çekiçliliği azalan konut yatırımlarının tekrar önem kazanmasının bir nedeni burada. Hızlı enflasyon içinde gayri memkuller hızla değer kazanmaya başlaması konut alimlerinin yeniden ve çok kârlı bir yatırım alanı haline getirdi. Kiralardaki patlamasının bir nedeni de burada. Konut, bir "kullanım değeri" sağlama niteliğinin geride bıraktı. 12 Mart'tan sonra sürekli kabaşmalar yaratarak elde edilen spekülâtif kârlar için önemli bir yatırım alanı oldu. Son yıllarda Türkiye'de yeri hareketliliğin artması, Marmara ve Ege bölgelerinin dışında sanayi merkezlerinin doğması da konut talebinin körikledi. Bütün bunlar, 1970 öncesine

göre, konutun tekrar çekici bir yatırım alanı olmasına yol açtı. Bu ise tasarruf oranının düşme eğilimine ek olarak biriken fonlar için almasıyatırım alanlarının yeniden belirlenmesini sağladı. Sonuç olarak enflasyon hızının yükselmesine yeni bir kaynak yarattı.

1950'lerde Türkiye ekonomisinin gelişmesinde iki "sistem dışı" etken rol oynadı. Birisi, yeni toprakların tarıma açılması. Diğerisi Amerikan yardımı. Amerikan yardımı bağımlılığı artırmakla birlikte iş tasarruf oranını yükseltme gereğini azalttı. 1960'larda da iki etken ön plana çıktı. Biri, dayanıklı tüketim araçları montajcılığının keşfedilmesi. Diğerisi Batı Avrupa'ya işgücü ihracının başlaması. 1970'lerin ortasında her iki etken de önemi yitirmiş durumda. İşçi dövizlerinin önemi koruyabilmesi, gelişen bir ekonomi içinde, sürekli olarak büyümesine bağlı. Halbuki şimdi azalıyor. Dayanıklı tüketim araçları sanayi ise, kapitalist sistemin mantığı içinde, değiştirilmesi çok zor gelir bölümünün kuduğu sınırlarla karşı karşıya geliyor. Bu sınır Türkiye ekonomisini tüketim araçları dışında yeni büyüme alanları bulmaya zorluyor. Makina yapan makinalar sanayi, böyle bir zorlamadan kaynaklanıyor.

Zorlama var. Fakat çözüm de bulunması gerekli. Halk Partisi, bir ara, "halka kuramı" ile çözüm bulduğunu sandı. Türkiye'de, Batı Avrupa teknolojisi, Arap petrol dolarları ve Türkiye işgücünü birleştirme hayalini ortaya attı. Arap petrol dolarları, emperyalist tekelere hisse senedi almak, gösterişli alt yapı yatırımlarına el atmak ve emperyalist dünyada petrol talebini indirmek gibi önlemler sonucunda gerçekleşen hayal oldu. Üçlü halka kuramının bir ayağı kırıldı. İkiye indi. Bir yanda Batı Avrupa ve özellikle Batı Almanya sermayesi, diğer yanda, Türkiye'de iş gücü. Bir de Türkiye'nin sınırlı ölçülerde gelişen pazarı.

"Türkiye'de son yıllar içinde bir ekonomik bunalım doğacağı konusunda pek çok öngörü yapıldı. MC ise şimdiye kadar bu bunalımları ülkenin dışı bağımlılığını artıran yığı kurumsallaşmalarla ötelemek olanağını buldu. Önce DÇM bulundu. Sonra Dresdener Bank'ta hesap açıldı. Şimdi de serbest bölgeler kurularak, bağımlılığı artırarak, bunalımı öteleme yönteminin yeni bir örneği veriliyor. (İlhan Tekeli, Bağımlılığı Artıran Bunalımı Öteleme Yolu, YÜRÜYÜŞ, 19 Ekim 1976) Geçen hafta Türkiye'ye gelen Batı Alman Sanayiciler Heyeti Başkanı, serbest bölgeleri, Türkiye için bir can kurtaran simidi olarak niteledi.

Yalnız nitelemek yetmez. Batı Alman sanayicileriyle yapılan görüşmeler, Batı Alman sanayicilerinin açıkladıkları bir noktanın altını çiziyor: Emperyalizm, bir ülkeye sermaye ihraç ederken, sermaye ihracını planlarken hep söz konusu ülkenin pazarını düşünüyor. Batı Alman sanayicilerinin açıkladıkları, Türkiye ve Batı Almanya somutunda, Lenin'in emperyalizmin öğretisini bir kez daha doğruluyor. Batı Alman sanayicileri, Türkiye'de daha fazla yatırım yaparak Türkiye'nin ihracatını artırmının mümkün olmadığını belirtiyor. Zaten işletmeleri dele bu noktada düğümleniyor. Türkiye'de yabancı sermayeye karşı çıkartılan "bürokratik engellerin" ortadan kaldırılmasını istiyorlar. Yürürlükteki yabancı sermaye yasasından hoşnutlar. Bürokratik engel olarak görüldükleri de yabancı sermaye izinleri verilirken belli orandahiracat şartı aranması. Uygulamada uyulmasa bile işe başlarken de böyle bir koşulun olmamasını istiyorlar. Çünkü böyle bir koşul, yabancı sermaye yatırımlarının üzerinde etkisiz, körleşmiş bir demokles'in kılıcı işlevini görüyor. Emperyalizm, kör bir kılıca bile tahammül edemiyor.

Halka kuramı, MC Partilerinin elinde, Batı Alman emperyalizmi ile kucaklaşma girişimlerine dönüştü. Herkesin elinde de gideceği yer aynı. Ancak Batı Alman emperyalizmi ile kucaklaşma, bağımlılığı artırıcı niteliğinin yanında, Türkiye ekonomisinin karşılaştığı sorunları çözümü olmandan çok uzak. Türkiye burjuvazisi, Türkiye ekonomisinin karşılaştığı sorunları, tek başına Batı Alman emperyalizminin çözebileceğini anlayacak kadar hesap bilmiyor. Bu yüzden, kendi çözümlerini de bulmak zorunluluğunu duyuyor. Makina yapan makinalar sanayi, böyle bir zorunluktan doğuyor. Ancak kapitalist mantığın çerçevesi kırılmadıkça, makina yapan makinalar sanayi faşist bir ekonomi politikasını uygulayabilmek için sendikaları kontrol altına almak gereğini görüyor. Bugün sendikalar içinde böyle bir mücadele sürdürülüyor. Bu mücadeleye "sınıf mücadelesi" demek, yalnızca gerçeği yansıtır.

re maşları artırmam

CEPHENİN KARANLIĞINDA İNEN CHP PROGRAMI

İnce Politikacı, Genel Sekreterliğe soyundu

Cephe ve CHP içindeki sürtüşmeler geçtiğimiz haftanın sonunda ilginç gelişmeler gösterdi ve Cuma günü öğle saatlerinde de, birbirinin üzerine çaktı.

Cuma günü saat 10.45'te, Necmettin Erbakan, partisinin Genel İdare Kurulu toplantısından önce basına bir demec vererek, cephe içinde bu kez daha ciddi sorunlara yol açabilecek bir ödün talep bombardımanına geçti.

Erbakan'ın yeni ödünler için öne sürdüğü koşullar, öncekilere oranla hem daha ciddi, hem de en azından demetçe yer verilen ifadeler yönünden daha değişik ve daha ağır tonlardaydı...

Erbakan, Millet Meclisinin yukarı katlarındaki odasında bu açıklamayı yaparken, CHP Kocaeli milletvekili Turan Güneş, meclis basın bürosunda, gazetecilerin aşığı inmesini bekliyordu.

Nitekim biraz sonra gazeteciler Güneş'in oturduğu masanın etrafını çevirecekler ve Güneş de önemli açıklamaları yapacaktı.

"... 23. kurultayımızda genel sekreterliğe talip olmaya karar verdim ve genel başkanından müsaade aldım..."

SÜRPRİZ Mİ? ZORUNLULUK MU?..

Güneş'in birden bire starta kalkmasında pek şaşılacak bir yan yoktu. Aylardan beri emektar Güneş, genel sekreterliğe kafa atacak koşulların ve ortamın oluşmasına çalışmış bu yöndeki çabaları da Genel Başkan tarafından izlenmişti.

ÖZÜR

Dergimizin teknik işlerini yapan ofset tesislerinin geçtiğimiz hafta yeni bir yere taşınması nedeniyle YÜRÜYÜŞ'ün önceki sayısı dikkati çekecek ölçüde teknik aksaklıklarla çıktı. Zeki Kılıç'ın yazdığı "1976 CHP'si, Yeni Tüzük Taslağı ile Reddi Miras Ediyor" başlıklı yazı, bazı kelimelerin başlıktan düşmesi nedeni ile eksik ve anlamsız bir başlıkla çıktı. Bunun dışında, aynı yazının sayfalarına yerleştirilmesi sırasında bazı kolon karışıklıkları doğdu. Bunları düzeltme olanamız yok. Yalnızca, okurlarımızın dikkat ve hoşgörülerine sığınıyor, kendilerinden ve Zeki Kılıç'tan özür diliyoruz.

YÜRÜYÜŞ

ve hoyrat anarşiye bırakmıştır.

Demokratik hukuk devleti yerini faşizme terk etmektedir..."

Turan Güneş, elindeki yazılı metnin ikinci paragrafına başlarken de, kulis sohbetlerinde yarım ağız söylediği "faşizm" sözcüğünü kullanmaktan geri kalmıyordu; şöyle konuşuyordu:

"Bu gidişi durdurmanın ve faşizmi yok etmenin tek yolunu CHP'nin iktidara gelmesinde ve Genel Başkanımız Sayın Ecevit'in Başbakan olmasında görüyorum..."

Nitekim Güneş'in kahkahalı kulis sohbetlerini hatırlayanlar Güneş'in eninde sonunda "faşizme" muhtaç kaldığında görüş birliği içindeydiler, "Hoca, sohbetlerde faşizm derken, diliyle avurduğunu şifiriyordu ama şimdi hiç değişle sözcüğünü muhtaç kaldı" diyorlardı...

Söylenenlerde doğruluk payı vardı; ancak bir husus daha vardı: Turan Güneş biraz da, "Demokratik hukuk devletinin yerini faşizme bırakmasını" istemeyenlere sesleniyor ve kendisini genel sekreterliğe getirilmesinin koşul olduğunu öne sürüyor gibiydi!...

GÖKTEN GELEN SESLER!

Güneş, bu iddiasına, özgeçmişinden alıntılar yaparak ciddiyet ve önem de kazandırmak istiyordu: Uzun süre örgütü, Güneş'in parti içi çekişmeler konusunda ne düşündüğünü öğrenmek ve olaylar karşısında "Vaziyet alınması" istemişti.

Bu konuda "Hoca"ya "sayısız" başvurular gelmişti. Basında da "çeşitli" haberler ve yorumlar yer almıştı!

Bütün bunlar karşısında ne yapmıştı "Hoca"?

"CHP içindeki büyük dönemeçlerde uğraş vermiş bir insan olarak" üzerine görevler düştüğünü anlamıştı!

Yollar sonuçta genel sekreterliğe çıkarıyordu kıscacı. Ecevit'den izin almak kaydıyla genel sekreterliğe talip olmanın başka çare kalmıyordu!

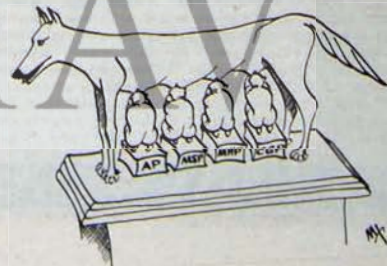
Bu arada Orhan Eyüboğlu'na da arayıp "Haberin olsun" demek ihtiyacını duymuş, ama Eyüboğlu gezide olduğu için kendisiyle yüz yüze gelip konuyu görüşmek mümkün olmamıştı. Ancak, basın toplantısının yapıldığı sabah Eyüboğlu'na telefonla bulmak mümkün olmuş ve kendileri ancak "vaziyet"ten haberdar edilebilmişlerdi!...

SORUNLAR VE YORUMLAR

Güneş, geçtiğimiz haftanın başlarından itibaren, özellikle CHP merkez yönetiminin ipliği, Kayseri ve Diyarbakır il örgütlerindeki örneklerle saklanamayacak biçimde gözler önüne serilmeye hareket geçmişti ve Deniz Baykal ile direk temas olanakları aramıştı.

Bir yandan Süleyman Genç ve çevresine güller atmaya yol alan Güneş'e, Baykal tarafından iç açıcı bir deklare yapılmıştı.

Turan Güneş'in, Bayındır Sokak'taki bürosunda yapılan karşılıklı görüşmelerde bir görüş birliği sağlanamamıştı.

Ama Güneş'in fırsatı değerlendirmediği için zaman da hızla geçiyordu. Cuma günü öğle saatlerinde bu konudaki sure tamamlandı ve Turan Güneş, CHP içinde önemli gelişmelerin halklarına bu kez içinde kendisinin de bulunduğu bir yenisini kattı...

MC'nin her yönden kritik günler yaşadığında hemen herkesin ittifak halinde olduğu bir arada, Turan Güneş'in kurultaydan üç hafta önce Genel Sekreterliğe aday olduğunu ilan etmesi raslantı olmasa gerek...

Hükümet kuralarda, politik hal ve hareket çizimlerde taktik ustalığı konuşulan Güneş'in sahnede boy göstermesi, çeşitli yorumların yapılmasına hız kazandırdı...

CEPHEDE ZOR GÜNLER

Cephenin büyük başına ecet terleri döküren gelişmeler, Cephe ortaklığının özellikle MSP ve CGP kanatlarında artık sessiz de sayılamayacak hazırlıklarla ilgilidi.

Bu arada "Mobilya yolsuzluğu" adıyla bilinen vurgunculukla ilgili olarak Meclis mahzenlerinde tozlanmaya terk edilmiş bir komisyonun, yeniden söz konusu edilmeye başlanması, cephenin büyük başının keyif trafiğini allak bullak etmeye yetip de artmıştı...

Hele hele MSP taraflarına elçi olarak gönderdiği Seyfi Öztürk'ün Erbakan'dan getirdiği haberler berbattı. Erbakan baş aşağı on yukarı şöyle yazdı:

"Süleyman Bey kardeşimize, denetim mekanizmasını çalıştırarak yardımcı olmak istiyorum. Şabeden kurtulurlar!"

İfadelerin altından, Erbakanca unsurlar temizlendiğinde Demirel hakkında hayırlı şeyler çıkmıyordu...

Ayrıca Erbakan'ın daha başka ortam ve çevrelerde "Demirel, seçime Yüce Divan sanığı olarak gitmelidir" şeklinde görüş bildirdiği de AP çevrelerinde duyulmuştu...

ERBAKAN'DAN SONRA

FEYZİOĞLU'PLİKLERİNİN pazara çıkması

Bunlara karşılık Cephenin büyük başı, kasasını kaplarını MSP'ye açmakla bulmuştu kolayı. Yatırım için ödenek mi? Tayinler mi, kadro talepleri mi?.. Hepsine bir kolay bulunurdu...

Ama işin bu kısmında da ortaya CGP pürüzi çıkıyordu.

Fezzyoğlu'nun da "Süleyman Bey"i ile bazı "ufak" hesaplanmalıydı!.. O'lçüsüz, plan - program bilmez MSP taleplerine Fezzyoğlu tarafından mirilret geliyordu.

Cephenin büyük başı, haftayı böyle sine karanlık bir tabloyla kapattı.

Gerçi gazetecilere karşı son derece keyifli görünmeye gayret ediyor ve hatı, hiç alışılmamış biçimde, Meclisteki çalışma odasına gazetecileri davet edip, "Sizinle biraz hoşşşş edelim" diyor ama yüz grafiğinin arkasındaki karamsarlığı saklayamıyordu.

Nitekim, Demirel'in "büyüklüğü"ne ibadet derecesinde iman eden bir AP'li gazeteci de, zor durumda kabul ediyor "Benim bildiğim Süleyman Bey, bu MSP'yı paramparça eder" diyor...

Kıscacı, nereden bakılırsa bakılsın cephe, gevşeyen vidalara deniz üstünde tutunmaya çalışan hurda bir tekne görünümü arz ediyordu...

Büyük sermayenin Cephe vadilerinde-

Aralarında kırılgılık var

ki karanlı böylesine yoğun iken neredeyse gökten bir belge indiyi geçtiğimiz haftanın sonlarında.

GUVERCİN KANATLI PROGRAM

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Trabzon bölge toplantısında yaptığı konuşmadan sonra sadece kanatları eksik olan "CHP Programı On Tasarı"yı kamuoyuna sundu...

Türkiye'nin emek-sermaye dengesi üzerine salıverilen "barış güvercini" görünümündeki 371 sayfalık bir kitap oluşturan program tasarisinin ilk bakışta en ilginç yanı da, en son sayfadaki "sözlük" kısmı...

"Programda kullanılan henüz yaygınlaşmamış öztürkçe sözlük" başlığını taşıyan kısımda, programı anlayabilmek için anahtar görevi yüklenmiş sözcüklerle rastlanıyor...

CHP'nin önceki programlarına oranla en yeni kısım da bu bölüm.

Bundan böyle "sennaye" yerine "ana para", tasarruf yerine "artırım" deneceği bu kısımdan anlaşılıyor...

Değişiklikler, iki sözcükte donup kalmıyor. 29 Kasım'da 23. kurultayını yapacak olan CHP'de, yeni program tasarisı, bir kaç örnek:

Tatil'e: dinlenme
İthalat'a: Dışalm
Tabii afet'e: doğal yıkım
Nimet'e: Ergi
Huzur'a: erinç
Kıdem tazminatı'na: İşde eskilik ödemesi
Miras'a: Dala: Kalıt diyor!..

BAL'DAN DAMLALAR!..

Kapağı ve içinde yer yer "CHP" sözcükleri olmasa, her okuyanın İncil'in tercümesi sanabileceği program tasarisı, 29. sayfadaki "Emeğin Üstünlüğü" başlığı altında emeğin önünde şöyle eğiliyor:

"Emek bir üstün değerdir ve sağlıklı toplumda başlıbaşına saygınlık nenedir..."

Bu bölümdeki insanca ifadeler, "Hakça olmayan bir yoldan hakça bir düzene, insanca olmayan araçlarla insanca amaçlara erişilemez" şeklinde devam ediyor.

"Demokratik Sol" denen kavramın kapsam ve içeriği konusunda tereddüt taşıyanlara kitabın 37. sayfasında şöyle yardım ediyor:

"CHP'nin Demokratik Sol gelişme kavramı, gelişmenin bölünmez bir bütün olduğu kuratına dayanır. Ekonomik,

BELEDİYE SORUNLARI FORUMU YAPILIYOR

Devrimci Belediyeler Derneği, Tek-Bank-İş Sendikası, TMMOB, TÜM-DER ve TÜTED'in ortaklaşa düzenledikleri Belediye sorunlarının tartışılacağı forum 20 Kasım'da Ankara'da yapılacaktır. Toplantıda Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay, İzmir Belediye Başkanı Erol Köse, Tunceli Belediye Başkanı Süleyman Kırmızıtaş, Bahadın Belediye Başkanı İsmail Altan, sorunlarını dile getirecekler. Ayrıca İlhan Tekeli ve Cevat Geray da bu sorunları bilimsel açıdan değerlendirecekler. Ve sonunda beraberce tartışılmalı bir oturum düzenlenecek. Toplantıya Türkiye'nin tüm ilercii belediye başkanları davetli olacaklar. Ülkemizde ilercii ve gerici güçlerin önemli bir çatışma noktası haline gelen belediyeler ile ilgili bu çalışmanın kamuoyunda ilgiyle karşılanması beklenmektedir.

toplumsal, siyasal yönleriyle, insan yaşamına maddi ve manevi alanda katkılarıyla bir bütün... Gelişimin hızlı olduğu kadar hakça, hakça olduğu kadar öz-gürce olması bu bütünlüğün gereğidir!.. Demokratik Sol'un insan yaşamını sadece "maddi" yönden değil "manevi" yönden de "zenginleştirdiği" eklenerek bu bölüm şu ifadeyle son buluyor:

"Kısacası, Demokratik Solda, gelişimin niceliği kadar niteliği de önemlidir, görüntüsünden çok içeriği önemlidir..."

YENİ DÜZEN!..

Program tasarisının bunu izleyen bölümünde, kapitalist yoldan gelişmiş ülkelere o yoldan erişebileceği olanışının kalmadığı belirtilerek, "toplumda saygınlığı, gösteriş tüketimi yanlışla değil, topluma hizmet yanlışla kazalacağı" ifade ediliyor...

"Demokratik Sol toplum düzeni" adında yeni bir toplum düzeninden haber verilen 48. sayfadaki "Hakça Gelir Dağılımı" bölümünde de, gelir in toplumda nasıl dağılacakının maddi kural ve koşullarının üzerinde vakit kaybedilmenden, toplumda gelirin gene "hakça" dağılmasından yana olduğu belirtiliyor. Ayrıca bu yolla "toplumda barış ve denge getirilebileceği" de kaydediliyor!..

Kazançların "hakça" olması istenen 52. bölümünde ise bu konuda şu ifadeler yer veriliyor:

"Hakça gelir dağılımı yolunda ilerleyebilmenin bir gereği kazancın yalnız

niceliği bakımından değil, kaynağı bakımından da hakça olmalıdır. Bu, sömürüyü önleyebilmenin de temel gereğidir. Hakça kazanç da, her şeyden önce, ekonomiyi topluma veya insanlığa bir katkı karşılığında sağlanan kazançtır."

"DEVRİMCİLİK" VE GERİSİ

Program Tasarisı'nın 67. sayfadaki bölümünde, CHP'nin altı oku arasında bulunan "devrimcilik" okuna ilişkin aydınlatıcı bilgiler yer alıyor ve "Gerçek anlamda sanayi toplumuna geçiş bir devrimdir" deniyor. Bu konuda nedense bir kolaylık, 3. Beş Yıllık Plana ve onun "Hızlı sanayileşme"ye ilişkin hedeflerine yer vermeksizin, bazı "tutucu" güçlerin, sanayie geçiş engellemeye uğraşacakları haber veriliyor!

CHP'nin "devrimci"liği gereği sanayileşmeye karşı durmayacakları sonucu çıkan bu ifadelerden sonra yargı susu ve kesin oluyor:

"Demokratik devrimcilik sanayi devriminin gereğidir!.."

Bir takım "devrimci" diye tanımlanabilecek güçlerin sanayi devrimini gerçek yönünden saptrabilecekleri tehlikesine işaret edildikten sonra "Tasarı'nın "Demokratik Sol Düzenin Ekonomik ve Toplumsal Temelleri" faslının başladığı 83. sayfa çevrilince okunan başlık şöyle:

"Türkiye'de köylüden başlamayan gelişme hakça olmaz!.."

CHP'nin yeni programı böyle sürüp gidiyor!..

SANCAR'IN GÖREV SÜRESİNİ UZATMAK İÇİN TASARI HAZIRLANIYOR

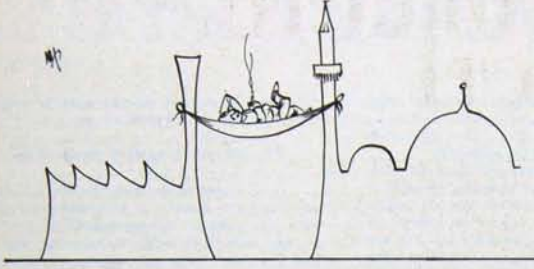
Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ın görev süresi 1977 yılının Mart ayında sona erecek. Bu durumda Genel Kurmay Başkanlığı görevini şimdiki Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Namık Kemal Ersun'a devrederek. Normal gelişmelerin doğrultusunda olur. Ancak Genel Kurmay başkanlığında Orgeneral Semih Sancar'ın görev süresini uzatmak üzere tasarı hazırlanmış öğrenilmiştir. Tasarının yakında MC Hükümeti tarafından görüşülüp benimsenerek yasama organına sevkedileceği bildirilmektedir.

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sancar, son yurtdışı seyahatinden dönüşünde Havaalanında MC Hükümeti Başkanı Demirel tarafından karşılandı. Bu karşılamadan sonra Semih Sancar, ilercii kamuoyunda tepki uyandıran bir konuşma yaptı. Daha sonra Genel Kurmay Başkanı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla yayınladığı mesajda "Türk Silahlı Kuvvetlerinde esas olan emir ve komutadır. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı telkin ve nasihata yönelik çabalar faydadan çok zarar getirir" dedi. Son cümle, Ecevit'in "Hiçbir onurlu ordu, hırsızlıklarını örtbas etmek için Meclis denetiminden kaçanları kurtarmaya gelmez" sözüne bir karşılık olarak değerlendirildi.

İlk cümlede Silahlı Kuvvetler içinde esas olanın "emir ve komuta" zinciri olduğu belirtiliyor. Hazırlanan tasarı karşısında, emir ve komuta zincirinin Sancar'ın görev süresinin uzatılmasından yana olduğu ortaya çıkıyor. Yalnız bu zincir içinde belli bir halkın kopuk olduğunu anlamak zor olmuyor. Çünkü Orgeneral Sancar'ın görev süresinin uzatılması halinde şimdiki Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ersun'un yerine Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Adnan Ersöz'ün getirilmesi kolaylaşacak. Sancar'ın birgün Silahlı Kuvvetler'den ayrıldığı zaman yerinde Orgeneral Ersöz'ü görmek istediği genellikle kabul ediliyor.

MC Hükümeti Başkanı Demirel, yeni çalışma yılına başlayan yasama organlarında görüşülmesini istedikleri ve öncelik verdikleri tasarılar arasında "Milli Savunma ile ilgili bazı tasarılar" olduğunu açıkladı. Öncelik verdikleri tasarıların hepsinin Kasım ayı içinde yasama organına sunulacağını söyledi. Bu durumda Sancar'ın görev süresini uzatmayı öngören tasarının da Kasım ayı içinde parlamentoya sunulması bekleniyor.

Genel Yayın müdürü oldu!

EYÜBOĞLU'NUN YENİ MESLEĞİ: GENEL YAYIN MÜDÜRLÜĞÜ

CHP Genel Sekreteri Orhan Eyüboğlu'nun MC Hükümeti ile mücadeleyi TRT 'ye yetiştirilecek sudan demeclerden ibaret sanmasının nedeni anlaşıldı. Eyüboğlu'nun MC ile mücadelemeye ayrılacak vakti yok. CHP Genel Sekreteri bütün zamanı, yeni mesleği olan Genel Yayın Müdürlüğüne ayırıyor. Östelik bir gazetenin değil bir çok gazetenin Genel Yayın Müdürlüğünü üstlendiği için MC Hükümeti ile uğraşmaya hiç vakti kalmıyor.

CHP, Demokratik Parti Diyarbakır Milletvekili Hasan Değer'i transfer etti. Transfer etmekle kalmadı, Diyarbakır CHP örgütünü Hasan Değer'e teslim etti. Bu teslim eyleminde Eyüboğlu-Topuz ekibi başrolü oynadı. Bu teslim eyleminden sonra Diyarbakır CHP örgütü alt-üst oldu. O kadar ki, Hasan Değer'in, kendisine neden AP'ye dönmediğini soranlara "AP'ye gelse idim tek başıma gelecektim, CHP'ne girdim ve orayı darımadığımı ettim. Böylece size daha çok yararım dokunuyor," dediği bildiriliyor.

Hasan Değer'in MC Partilerine "değerli" yardımı Diyarbakır CHP örgütü kadar CHP'li Diyarbakır milletvekillerinin de tepkisine yol açtı. Diyarbakır milletvekili Bahattin Karakoç, "Hasan Değer Olayı" üzerinde görüşme açılması isteği ile CHP Meclis grubuna önerge verdi. Fakat bu önergeyi, Cumhuriyet Gazetesi okuyucularının dışında ilerici basın okuyucuları öğrenemedi. Çünkü Genel Yayın Müdürü Orhan Eyüboğlu, Karakoç'un önergesini yayınlamaya değer bulmadı.

"Bazı büro veya istihbarat şeflerinin "rutin" işleri haline geldi. CHP ile uzaktan veya yakından ilgili her haberi, zaman zaman da yorum yazıp yazmamayı Eyüboğlu'na sormak bir gazetecilik zorunluluğu haline döndü. Bunun dışında her sabah ve öğle üzeri "genel değerlendirme" görüşmeleri de var. Ayrıca, bütün bu denetim rağmen, Eyüboğlu-Topuz ekibinin hoşuna gitmeyen haber veya notların da yazılmış olması mümkün. Orhan Eyüboğlu, bu tür "yanlışlıkları" düzeltmeye ve bir daha olmasını önlemeye yönelik görüşmeler yapmak zorunda. Bütün bu işlerin, Eyüboğlu'nun MC Hükümeti ile mücadeleye ayrılacak vaktinin kalmaması gayet normal. Eyüboğlu şimdi haber ve not trafiğini idare etmekle yükümlü.

ÖRTBAS EDİLMEK İSTENEN BİR CİNAYET

24 Ağustos günü, Elazığ'da bir cinayet işlendi. Diyarbakır'da Sümerbank'a bağlı Şayak Fabrikasında çalışan Türkiye İşçi Partisi üyesi İsmail Tuncel, tatilini geçirmek üzere gittiği Elazığ'da pusuya düşürülerek öldürüldü. Tuncel'in yanından bulunan Lokman Erkal da yaralandı.

Olaydan sonra, Elazığ'ın ünlü valisi Fahrettin Duran "soyulmuş bir yanı olmadığını" söylüyordu. Ama Vali her nedense sunuları de eklemeyi unutmuyordu daha sonra: "Bugüne kadar suçuların elleri havaya kalktı; bundan sonra suçuların yumrukları havaya kalkacak".

İsmail Tuncel

PARTİLİLER ARAŞTIRIYOR

Ancak olayın ardında başka nedenlerin bulunduğu, cinayetin planlı olarak işlendiği baştan belli oluyordu. Olayın üzerine gidilmemesi karşısında, partililer olayı araştırmakla görevlendirildiler. Elazığ'da yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar, olayın planlı bir cinayet olduğunu doğrular nitelikte sonuçlar verdi.

Yaralı Lokman Erkal olayı şöyle anlatıyor:

Olaydan kısa bir süre önce oturmakta oldukları kahveden ayrılıp İsmail Tuncel'in evine doğru yola çıkıyorlar. Yağmur yağmaktadır. Tuncel'in evi, YSE lojmanlarının bitişiğindedir. Eve yaklaşıtlarında birden arka arkasından yayılm ateşi açılır. Ağır yaralı olan Tuncel bir fırına, yine yaralanan Erkal da civardaki bir apartmana sığınır. Erkal'ın verdiği bilgilere göre, ateş açılmadan önce 23 AR 301 plakalı açık yeşil Renault kendilerini izlemekteydi. Daha sonra, bu arabanın sahibinin Calador köyünden Mehmet Yılmaz olduğu ortaya çıkıyor.

GÖRGÜ TANKLARI

Olayın başka görgü tankları da bulunmaktadır. Bunlardan Bakkal Mustafa'nın olayla ilişkisi bulunduğu sanılmaktadır.

Bakal Mustafa'nın işyeri olay yerindedir. Ateş açılmasından hemen önce, açık bulunan dükkanda bir sivil polis bulunmaktadır. Sivil polis dükkanda iken, resmi kıyafetli iki polis daha geliyor dükkana. Gelen polisler, dükkandan iki adet tabanca alıp dışarı çıkıyorlar. Bu durum, dışarıdan gözlemlenmiştir. Buna rağmen, dükkandan tabanca alan polislerin adları saptanamamıştır.

Görgü tanklarından bir diğeri de, İsmail Tuncel'in yaralı iken sığındığı fırının sahibi Ramazan adlı şahıstır. Ramazan olaya baştan sona taniktir.

Bunların dışında Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü misafirhanesinde çalışan Fato adlı kadımla YSE lojmanlarında oturup pencereden olayı izleyen bir başka kadın da olaya taniktir. Ancak, söz konusu tanklara, ifade vermeleri için si-reklif baskı yapılmaktadır. Olayı YSE lojmanlarında gören kadın, "Bozo" lakabıyla anılan bir komandoyu olay yerinde görip tanımıştır.

BAKKALIN DİĞER ZİYARETÇİLERİ

Olayın başka ilginç yanları da bulunmaktadır. Türkiye'nin 1975 yılındaki Diyarbakır gezisi sırasında çıkan olaylarda ölen erin katili olduğu söylenen Reco adlı komando da olaydan kısa bir süre önce Bakal Mustafa'yı üç kez ziyaret etmiştir.

Bütün bunlar, bakkal Mustafa'nın olayla yakın ilişkisi bulunduğu yolundaki kuşkuyla güçlendirmektedir. Bakal Mustafa'nın çok yakın bir akrabası Diyarbakır'daki Sümerbank İplik Fabrikasında çalışmaktadır. Fabrikada faşist baskılar alabilmesine yoğunluk ve uygulayıcısı da fabrikanın personel şefidir. Personel şefinin en yakın adamı, yardımcı ise cinayet olayının tanığı Bakal Mustafa'nın yukarıda sözü edilen akrabasıdır. Personel şefi ise, Elazığ'lı eski bir dindersi öğretmenidir. Bir süre önce öldürülen İsmail Tuncel'in öğretmenliğini yaptığı gibi, Tuncel'in okulu bırakmasında da önemli rol oynamıştır.

TUNCEL'İN YAKINLARI SUÇLUYOR

Gerek öldürülen Tuncel'in akrabaları, gerekse partili arkadaşları, olayın planlı bir komando cinayeti olduğu noktasında birleşmektedirler. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan Tuncel, kan kaybeden ölmüştür. Hastanede bulunan yakınları, o sırada hastanede bulunan doktorun, kasıtlı olarak ağır davranışlarını ileri sürmektedirler.

Bütün bunlar, İsmail Tuncel'in öldürülmesinin, basit bir olay değil, planlı bir suç cinayeti olduğu görüşünü ortaya çıkarılmaktadır. Olayların sürekli ört bas edilmek istenmesi, görgü tanklarına ifade vermemeleri yolunda baskı yapılması, olay yerinde bulunanların ilişkileri, TIP'li İsmail Tuncel'in, faşist bir komploya kurban gittiğini doğrulamaktadır.

Olayların örtbas edilmesine ilişkin uğraşanlar, sosyalistlere karşı işlenen suçlardan kolay yaka kurtaramayacaklarını görecektir.

EKONOMİDEKİ YUVAY

H. MERTOĞLU M. COŞKUN

TÜRKİYE İLE AET ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE KOPUKLUK BAŞLAYINCA, TÜRK HÜKÜMETİ YENİ BİR KAYNAĞIN NEREDEN BULUNABİLECEĞİNİ ARAŞTIRMA-YA KOYULDU. ÖZEL BANKALARIN ULUSLARARASI PİYASADA TAHVİL SATMASINDAN KREDİLİ İTHALATA DEK BİR DİZİ GİRİŞİMİN YANISIRA ALMANYA'NIN ÜNLÜ TEKELLERİNİN TÜRKİYE'YE ÇAĞRILMASI FIKRI DE UYGUN GÖRÜL-DÜ.

1976 Yılıın sonuna yaklaşırken Türkiye ekonomisinin görünüşü şaşırtıcı değil. Acıklı. En iyi göstergesini de geçtiğimiz hafta içinde gördük. Alman işadamlarından oluşan bir heyet, hükümet davetlisi olarak Türkiye'ye geldi, çeşitli düzeylerde görüşme-ler yaptı.

Alman beyetinin en fazla üzerinde durduğu konu, yabancı sermaye girişlerinin hızlandırılması için alınacak tedbirler ve yabancı sermayeye verilecek garantiydi.

Alman özel sektör temsilcilerine Devlet Planlama Teşkilatı tarafından bir de kitapçık verildi. Bu kitapçıkta, Alman ekonomisinin devlerinin Türkiye'de hangi temel yatırımları finanse etmeleri istendiği yazılıydı. Gübre, krom cevheri çıkarılma deki bir dizi gecikmiş yatırım için para isteniyordu.

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki gibi, batının özel girişimcilerinden para isteme durumuna gelmişti.

1975 yılında 2 milyar dolara yakın açık veren Türkiye'nin dış ödemeler dengesi, döviz rezervlerinin tümünün kısa vadeli borçlara dayalı kalmasına yol açtı. 1976 yılının dokuzuncu ayında ihracatla ithalat arasındaki fark 2 milyar 238 milyon dolara erişti. İçişleri Bakanlığı'nın 1976 yılı başında ihracat ediliği için sağlanan dövizler de MC iktidarının döviz ödeme gücünü bir süre daha ayakta tuttu.

MC döneminde yapılan dokuz devalüasyon da döviz gelirlerinin arttırılmasına yardımcı olmadı. İçişleri Bakanlığı için ek bir devalüasyon daha yapıldı. Bu da, ne içişleri gelirlerini arttırdı ne de Türkiye'nin ihracatı üzerinde etkili oldu.

MC iktidarı bu kez yeni bir yöntem denemeye kalktı. Özel sektörün yurt dışına borçlanmasına kolaylık getirdi. Öyleyse kolaylık getirdi ki, söz gelimi gazoz fabrikası kurulması için yurt dışına borçlanılabilmektedir. Bu borcun Türk parası karşılığının değişmiş halinde farka hazine ödemektedir. Eğer, gazoz fabrikası için 1 milyon dolar alındı ise ve bunun o tarihteki Türk parası karşılığı 16 milyon lira kabul ederseniz, dolar 16,5 lira oluncaya borç da 16,5 milyon liraya çıkaracaktır. Aradaki farkı gazoz fabrikası sahibi yerine, Maliye Bakanlığı ödeyecektir.

Bu yöntemle borçlanma da MC'nin tahmin ettiği kadar verimli olmadı. Bu kez, Merkez Bankası yabancı bankalarla ilişkilerine ağırlık vermeye başladı. İngiltere'nin ünlü bankalarından Barclays Bank İstanbul'da bir irtibat bürosu açtı. Barclays Bank İngiltere'de bu girişiminin duyurulan gazetesinin komşu süntün-

da da Devlet Yatırım Bankası'nın bir ilanı yayımlandı. Türkiye'ye de yurt dışından para anyordu. Orta vadeli kredi istemini belirtir ilanda Türk hükümetinin kredi için garanti verdiği de duyuruluyordu.

Bu yöntemlerin getirecekleri de Türkiye'nin önümüzdeki dönemdeki döviz gereksinimini karşılayabilecek nitelikte değil. Halen uygulanmakta olan yatırım projelerinin döviz gereği 8 milyar dolar dolaylarında hesaplanmıştır. Yalnız mevcut yatırımların devam ettirilmesi için bu kadar döviz gerektirir. Oysa, Türkiye'nin temel döviz kalemlerinden olan ihracata içişleri Bakanlığının yıllık toplamı 3 milyar dolardan üzerine çıkarmak mümkün değildir.

ALMANYA'YA SIGINMA

Türkiye ile AET arasındaki ilişkilerde kopukluk başlayınca, Türk hükümeti yeni bir kaynağı nereden bulunabileceği araştırma koyuldu. Özel bankaların uluslararası piyasalarda tahvil satmasından kredili ithalata dek bir dizi girişimin yanısıra Almanya'nın ünlü tekellerinin Türkiye'ye çağrılması fikri de uygun görüldü.

Türkiye'ye gelen tekel temsilcilerinin etkinlikleri-

Alman emperyalizminin elçileri: Yeni umut hapısı

ni belirlemek için şöyle bir örnek vermek mümkün: Bayer firması, 1975 yılında 108 milyar liralık satış gerçekleştirmiş 2 milyar lira dolaylarında kâr sağlamıştır. Satışlarının toplamı Türkiye'de kamu kesiminin bir yılda gerçekleştirdiği yatırımlara eşittir. Türk hükümeti, gereken yatırımların bir listesini Alman girişimcilerine sunarak, tavizler verilebileceğini de ima etti. Böylece yeni bir umut kapısı açılıyordu. Bir yandan Almanlarla ilişkiler böyle sürdürülürken Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğu da İtalya'dan umutlu döndü. Doğru, TUMOSAN adıyla anılan motor sanayii girişimi için döviz ve teknoloji bulma çabasına düşmüştü.

YENİ GİRİŞİMLER NELER OLABİLİR?

MC iktidarı döviz darboğazına çözüm getirmek için yeni yöntemler "icad" etme dönemine girdi. Sanayicilerin "zenginler kulübü" Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, hükümetin özel sektör adına borçlanmasını önerirken, Türkiye'de doğrudan doğruya bankerlere borçlanma yöntemi üzerinde duruyor. Hükümet, Alman heyetinin memnun edememesi, İsviçre'de üslenen bankerlerden hükümetin borç alması için yeni girişlerde bulunulması muhtemel. Bu konudaki girişimler 1976 başında yapılmış, ancak sonuç alınmamıştır.

İthalattaki tıkanıklıklar ise yakında, yatırımların tamamen durmasına yol açacak boyuta ulaştı. Yurt dışına satılan mallar ise hızla azalıyor. İlk ayların ver-

diği ihracat rahatlığının ardından piyasa tıkanmaları dövizsiz günlerin sürecini gösteriyor.

FIYAT ARTIŞLARI HIZLANIYOR

Yılın başında yapılan tahminlerde, fiyat artışlarının yüzde 25 olacağı çok söylenildi. Gerçekleşen 9 aylık fiyat verileri bu tahminin gerçekleşeceği yönünde. Hızlı fiyat artışlarının kaçınılmaz olduğu yılın son çeyreğine Türk ekonomisi ortalama, gerçekleşmiş yüzde 15'lik bir fiyat artışı ile girmiştir.

Yılabası tahminlerinde fiyatlar ve iç ekonomi yönünden vurgulanan en önemli nokta İnşaat sektörü idi. Bu sektör yıl içinde fiyatlar genel seviyesindeki hareketin odak noktası olmuştur. Aynı zamanda iç piyasanın aşırı biçimde pompalanmasında bir araç olarak kullanılan bu sektörün genel görünümü bir anlamda iç ekonominin gelişme seviyesini de belirlemiştir. Yapısal olarak ithalata son derece az gelmesini gösteren bu sektör, dış ödemeler dengesinde kaçınılmaz olarak ortaya çıkan dar boğazdan en az etkilenen sektördür. Öte yandan, istihdam olanakları, emek ve ücret gibi sorunların son derece ihmal edilebilir olduğu bir sektör olan İnşaat Sektörü, MC iktidarından

tarafından bilinçli bir biçimde aşırı ölçüde pompalanmıştır. Bu gelişmenin kaçınılmaz sonucu olarak 1976 yılı fiyat göstergeleri temel olarak bu sektör ve bu sektörün ileri, geri yansımalarında oluşmuştur.

STOKLAR ÇÖZÜLÜYOR, AMA NASIL?

Doğrulanan butahminlerinin yanısıra, yılın son çeyreğinde bir başka tahmin daha doğrulanmıştır. 1975-76 ithalatının spekülasyon olduğu çok söylenildi. Bu ithalat büyük ölçüde stoklara bağlanmıştır. Döviz dar boğazının şiddetlenmesi ile birlikte bu stoklar yüksek maliyetlerden çözülmeye başlamıştır. Nedeni açıktır: ekonominin aynı seviyede bir ithalata, iç üretimi karşılayabilmek için sürdürmesi olanaksızlaşmıştır. Sürdürülebilir bile, maliyeti çok yüksek ve kaynağı net olmayan dövizlerle sürdürülebilir. Bu ithalat iç piyasaya yansımaları ise çok daha yüksek bir fiyat seviyesine demektir. Bu olguyu içinde bulduğumuz ay, OECD'nin yayınladığı Türkiye raporu da doğrulamıştır. Raporun söylenilenler açık: "İç tüketimi ve ticaret hacmini düşürmek istemeyen Türkiye ithalat imkanlarını son noktasına kadar kullanmıştır" Bundan sonra bu ithalat seviyesinin korunmasının imkansız olduğu da raporda açıkça yer alıyor. Bu nedenle iç tüketimin kısılması öneriliyor.

Stoklardaki yüksek maliyetli çözümler, sanayi mallarında, özellikle özel kesimin ürettiği sanayi mallarında, belirgin fiyat artışları olarak ortaya çıktı. Resmî endekslere belli ölçüde yansiyabilen bu sanayi

RLANIŞ HIZLANIYOR

S. BAYSAN

ürinlerinin fiyatları Tlcaret Bakanlığı'nın aylık endekslerinde geçmiş yılların üzerinde görünen fiyat hareketlerinin ana nedeni olmuştur. Kamu fiyatları sürekli olarak baskı altında tutulmuştur. Kamunun fiyatlarının baskı altında tutulabilmesi için de hazine imkanları sonuna dek kullanılmıştır. 1976'nın 9 ayı içinde açıklan kamu kredilerinin 13.4 milyarını amaç için kullanılmıştır. Kamu fiyatları bilindiği gibi resmi endeksler esas olmaktadır. Bu fiyatlarla hiç bir artış olmamasına karşın sanayi malların fiyatları resmi endekslerde yüzde 17 oranında artış göstermiştir.

Sanayi mallar genel fiyat seviyesi yüzde 17 oranında bir artış gösterirken İnşaat malzemesi fiyatlarında görülen artış yüzde 44'ü bulmuştur. Teşvik edilebilir ve kaçınılmaz olan bu gelişme nedeniyle Türkiye'nin belli yörelerindeki - Ege - sanayi kuruluşları, küçük transformasyonlarla İnşaat sektörüne yan ürünler üretmeye başlamışlardır. Bu gelişme bir yandan bu kuruluşların ithalat gereklerini düşürürken, öte yandan da İnşaat sektöründe ortaya çıkan aşırı konkuruşun pahalı malın olmasına rağmen, Ege'den bu konuda verilebilecek çok çarpıcı bir örnek; otomotiv sanayinin yan kuruluşlarından bazı sanayi kuruluşlarının, İnşaat sektörüne dönük üretime geçmeleridir.

Genel anlamda 1976 fiyatları genel seviyesini vurgularken İç ekonomiyi bir anlamda canlı tutan inşaat sektörü fiyatlarını esas alıp vurgulamak gerekmektedir. Bu Türkiye'de 1976 yılı içinde yüzde 30'un üzerinde bir fiyat seviyesi demektir.

KREDİ PIYASASININ GÖRÜNÜMÜ

Bu yüksek fiyat düzeyinin bir ölçüde sınırlanabilmesi için MC iktidarı kamunun parasal kaynaklarını ilk dokuz ay içinde alabildiğine kullandı. Kamu'ya Merkez Bankası kaynaklarından açılan kredilerde yıl başından bu yana görülen artış hızı yüzde 65 oldu. Buna karşın özel kesimin Merkez Bankası kaynaklarından kullandığı kredilerin gerilediği görülmekte. Banka kredilerinde görülen 30 milyar lira civarındaki artış geniş ölçüde DÇM'nin yarattığı genişleme etkisinden kaynaklanıyor. Bu yola daha kolay. Özel kesim bu yoldan sağladığı krediyi kullanmakla DÇM'nin bankalar sistemine getirdiği yüksek maliyetleri tamamen tüketiciye ödetmiş oluyor.

DÇM girişlerinin bankalar sisteminde yarattığı kredi genişlemesinin ticaret kesimine gittiğini söylemek hata değil. Bankalar kesimindeki mevduat artışının ve dolayısıyla yaratılan kredi genişlemesinin fiktif (hayali) olduğu, Mevduatlarda görülen gelişmeler tarafından da doğrulanmaktadır. Vadedi tasarruf mevduatında, geçen yıl Eylül ayına göre sadece yüzde 3 bir artış görülmektedir. Diğer mevduat kalemleri de aynı oranda bir gelişme gösterirken bankalar sisteminin kredileme hacmi'nin yüzde 15 artış göstermesi bu gelişimi doğrulamaktadır.

Türkiye 1973 Ekim seçimlerinden bu yana miras yemektir. Bu mirasın ana kaynağı birikmiş dövizlerdir. Son mirasın MC iktidarı mirası son damlasına kadar tüketmiş ve 2 milyar dolar borçlanmıştır.

Aksiya alınan kamu yatırımları, baskı altında tutulan, sürekli Subvansiyon edilen kamu fiyatları, günlük döviz borçlanmaları ile yürütülen aşırı ithalat, büyüyen kısa vadeli dış borçlar bile artık sistemi tartışılır kılmaktadır.

Devletin resmi istatistiklerinin güvenilirliğinin bu gelişmeler nedeniyle tartışılır hale gelirken bu verileri kullanmak da bir bakıma anlamsız olmaktadır. Tüketici düzeyindeki fiyatlar konusunda söylenecek her söz, karşı tarafın günlük tüketimi karşılayan her gelir seviyesinden tüketici için bilineni söylemekten öte bir anlam taşımayacaktır.

Türkiye'nin fiyatları 1965 yılından bu yana biten gelişimini sürdürmektedir. Enflasyon kendi kendini büyütürken ekonomiyi sürüklemektedir. Kilitlenen ekonomi kendini açamamaktadır. Açmaya yanaşan da yoktur.

PLANSIZ, PROGRAMSIZ GİDİŞ

Yıl içinde en çok belirginleşen bir nokta da plan ve programa karşı takılan tavır. En kısa şekliyle, plan uygulaması plansızlığın bir aracı haline dönüşmüştür. Görülen odur ki plan kavramının kitleler gözünde de saygınlığını yitirmeye amaçlanmaktadır. O kadar çok hayali temel atılmakta, yeniden atılmakta

ve bütün bunlar da planlı kalkınma gereği gösterilmektedir ki için ciddiye bir ilişki kalmamıştır. 1971 ortamında belirli amaçlara yönelik olarak hazırlanan 3. plan bile, hiç değişme bazı yönleriyle, mülki aranır hale gelmiştir. 3. Plan ikinci yılından sonra tümüyle amaçlarından sapmış ve plan dökümanı plansızlığa araçlanmıştır. Bu yıldan başlayarak, fakat özellikle son yılları olan 1977'de 3. Plan'dan söz etmek olanaksızdır. Hedeflere ilgili söz etmeye gerek yok; onlar çoktan unutuldu. 1971 yılında hazırlanmış olmasının getirdiği belirli özellikleri yanında matematiksel güzellikle birlikte işe yaramaz durumdur.

1976 başında yaklaşık 81 milyar olarak saptanan yatırım programı, en son tahminlere göre, ortalama bir rakam olarak bugüne kadar harcanması umulan ve beklenenin % 75'i olarak gerçekleşmiştir. Fiziksel gerçekleşmenin % 55 dolayında olduğu hesaplanmaktadır. Burada dikkat etmek gereken husus bu rakamların yorumlanması. Şöyle ki: 1976 yılında programlanan harcamaların % 75'i değil. Diğer bir deyişle bu oran, harcamaya yapılmış ve yıl boyunca yükselen bir oran değil. Bugüne kadar yapılmış gereken harcamaların oranı. Dolayısıyla, yıl sonundaki rakamın daha değişik olması gerektir. Hatta düşebilir. Bu olgunun başlıca nedenleri arasında kredifit sorunları, yönetimdeki beceriksizlikler ve ithalat kısıtlamaları sayılabilir. Ayrıca işçi sınıfına yapılan baskılar da belirli nedenlerdir. Örneğin demir-çelik sektöründe, Hasan Çelebi ve Divriği gibi madencilik sektöründe gözlenen, bu.

Plandaki projeler, gereğini yürütülemiyorken, yıl içinde sürekli gözlenen diğer bir olgu da revize program talepleri. Yüksek Planlama Kurulu'nun siyasi kesimini oluşturanların kararlarıyla yeni bir çok proje 1976 programının kapsamına alınmak isteniyor. Gerektiği etüd ve çalışmaları yapılmadan, yıl seçiminin salt siyasal nedenlerle oluşturulduğu, dolayısıyla arası bile sağlanmamış 4. Demir-Çelik fabrikasının temelini atılması bir örnek. Bunun yarattığı sorunlar var. Birisi: yerel yurtdışının asla spekülasyonuna olanak sağlaması.

TEMLER ATMA YARISI ANLAYIŞINDA PLANCILIK

1977 yatırım programının hazırlanmasına bu siyasi hava içinde girildi. Kamu kesimi yatırımları için önerilen tutar 210 milyar liradır. İçinde bulunduğu mütareke finansman olanaklarının 80 milyar düzeyinde olduğu bile düşünülse 1977 için rakamın en iyimser bir görüşle 110 milyar aşması beklenemez. Hatta, ilk uygulaması son program değiştirilmesinde görülen yola başvurulsa bile. Anmsanacağı gibi belirli rakamları yüksek tutulabilmesi için % 20'lik bir fiyat artışı öngörülmüştü. Gerçekleşecek olan fiyat artışının boyutu bir yana, 1977 programında aynı yola başvurulsa ve bu defa % 30 gibi bir varsayımından başlansa da kamu kesimi yatırımlarının 210 milyar olarak önerilmesi yalnız siyasi kaygılardan kaynaklanan bir tutumun kanıtıdır. Kaldı ki, öneli kısmı ciddi sanayileşmenin gerektireceği ciddi plandan yoksun, dışa bağlı siyasal yargılarla önerilen projeler, MC hükümetinin Alman ve Japon işbirliklerine milliyetçilik kisvesi altında sunduğu paket projelerin bir bölümü de bu rakamın içinde değildir. MC finansman açmazının kısıtları içinde belli ödümler karşılığında kollanması tekellerine açmıştır. En çarpıcı örnek, Güneydeki serbest bölge tasarı. Hükümet dış kredi alabilmek için her ödünü vermek durumunda düşmektedir. Yoksa, açıklanan temel çukurların nasıl ve neyle doldurulabileceğinin bilincindedirler.

MC'NİN TERCİT EDİLİŞİ

Bir başka sorun temsil ettiği sınıfa dardını anlamaması. 1977 yılı için düşünülen Sivas - Kangal, Bursa - Orhanlı ve başka termik santrallerin temellerini atarken gerekli olan kömürün sağlanması ve kullanımı için özel ellerdeki kömür yataklarına girmiyor. Halbulki sözü edilen santraller 3. Plan gereği. Planlama bürokrasisinin gerektirdiği her işlem tamamlandıği halde MC gerekli kararlılığı gösteremiyor.

Buna karşın sınıfsal baskıyı san sendikalarla sürdürmekten kaçınıyor. Fakat oyun burada da geri tepiyor. Örneğin, Türkiye Demir Çelik İşletmelerinde istihdam 1975'de 25 bin iken bu yıl 36 bin olmuş.

1977'de ise 51 bin olacağı kadroya bağlanmış. Oyun açık; yandaş olmayan uzaklaştırmaya yerine siyasal örgüt ya da görüşüne bağlı olanları yerleştirmek. Ve bunu giderik artan bir oranda yapmak. Demir-Çelik'te, Seydişehir'de, Sümerbank'da ve başka yerlerde bu şekilde kabarmalardan dolaylı proje maliyeti artıyor. Ancak plan bu yoğunlukta uygulanmaya ortaya başka bir sorun çıkıyor. Kötü, beceriksiz yöneticilerle yetinme zorunluluğu. Kendi yapıtlarına kendileri bu şekilde kabarmalardan dolaylı proje maliyeti artıyor. Kendi yapıtlarına kendileri bu şekilde kabarmalardan dolaylı proje maliyeti artıyor. Kendi yapıtlarına kendileri bu şekilde kabarmalardan dolaylı proje maliyeti artıyor.

ÖNLEMLERİN OLANAKSIZLIĞI

Projelerdeki gecikmelerin yarattığı ek sorun: öz kaynak yaratılmasının gecikmesi. Gecikmeleri vurgulamak için birkaç örnek verelim. 1974-76 arasında tamamlanmak üzere planlanan Yüksek Vasıflı Özel Çelik Fabrikasının toplam proje gereği 2 milyar 235 milyon lira. Bugüne kadar yalnız 2 milyon lira harcanmış, 1976'da 50 milyon lira harcamasına programlanmıştır, harcaması sıfır. 1976'da bitmiş olacaktı. Gecikmiş olabilir, yalnız anlaşılın henüz başlamamış. Yapılan harcamaya gösterdiği temel atma töreni için yapılmış olmak gerekir. Karabük Demir-Çelik'de üretimin artırılması projesine 439 milyon lira gerekiyor. 1977'de bitmesi planlanmıştır. 1976'da 220 milyon lira harcamaya gerekirken Haziran sonuna kadar 13 milyon, yıllar boyu da toplam olarak 41 milyon lira harcanmış. Gelecek yıllar, revizelerden gerektireceği artışı bir yana bırakacak bile, % 90'ı için birşey yapılmış olarak giriliyor. Halbulki o yıl içinde bitmesi gerekli... 1975'de programa alınan ve 1979'da tamamlanması öngörülen Yatağan Termik Santrali'nin 3 milyar 200 milyon liralık yatırım gerekiyor. Bugüne kadar yapılan harcaması 2 milyon lira. 1976 yılı içinde yalnızca 15 bin lira. Anlaşılın 2 milyon lira harcamaya ile geçen yıl atılan temel çalışmalarını sağlamak için gereken beşer ücretinden başka bir harcamaya yok.

Örnekler çoğaltılabilir ama gereksiz. Günlük basını yeterince veriyor. Yalnız özetleyelim: 50 milyon liradan büyük projelere Haziran sonuna kadar 1976 programında ayrılan toplam 28 milyar liradan harcanan yalnız 8 milyar lira. Gecikmeler, dedikimiz gibi, öz kaynak yaratma olanaklarını kısıtlıyor. MC'nin 1977 programı hazırlanmasında başvurmayı düşünebileceği diğer önlemlere bakalım. Yeni vergi olanakları. Seçim yılı olduğu kamu tasarrufu olanakları kısıtlıyor. Anayasal sorunları yanında, kamu girişimlerinin "halika açılması" asıl sorunu çekişlilikleri. KIT'leri, TEKSAN, TUMASAN ve başkaları gibi ağır tesisat yatırımlarını gerçekleştirileceği önerilen kamu projelerinin özel kesime devredilmesi ya da ortaklığının sağlanması yürütme. Burjuvazi şu anda bu gibi girişimlerle ilgili değil. Daha kârlı sahalar var.

İşçi dövizlerinin sürekli düşmesinin şimdiye kadar belirgin olmayan nedeni, işçi harcamasının düşmesinden çok, dışardaki işçilerin uyanması ve artık MC'ye güvenmemeleri. Finansman sorununu ağırlaştırılan diğer bir nokta, kaynakların hâle emlak spekülasyonuna gitmesi. Görünürde dış kredi olanakları yok. Örneğin Japonlar 4. Demir-Çelice, o da çok sınırlı, bir ilgi gösterme karşılığında MC'yi bile düşündüren ödümler istiyorlar. Burada ilginç olan yan bir gözlem yabancıların kredi verirken ağır sanayiye kaymakta oluşları. Başlıca iki neden var. Kendi yatırım malların sektörüne saha yaratmak. Diğer: dış örgütlerce planlanan bu gibi sektörler teknoloji ve yapılan açısından daha çok dışa bağlılar.

Önlemlerin olanaksızlığını sıralamayı sürdürüelim. Uluslararası kredi kuruluşları (enflasyon kısıtlarını aşılamayacağı gibi) artık kesinlikle özel sektöre yönelmektedir. Makina-Kimya Endüstrisine kredi açmak yerine Koç'un Kaliteli Çelik projesini seçmektedir. Enerji sektörüne (özellikle TEK) vereceği krediyi bugünkü ortamda çözümlenmesi olanaksız koşullara bağlamaktadır. Sonuç olarak: 1977 programı yeni birşey getirmeyecek. Emekçi sınıfların sömürülmesiyle edilecek kaynaklar politik nedenlerle çarçur edilecek.

1977 girenken ekonomi 1976'ya girenkenden değişik bir görünümde değil. Yuvarlanış sürüyor.

Paksu: Temizlik işlerinin müstafi uygulayıcısı

MC'nin ilk etapta elde ettiği ve hızla faşistleşme hareketine başladığı bir bakanlık, Çalışma Bakanlığı. Bakanlığın elde edilmesi ve hızla doldurulması işleminin ardından sayısız yasa tanmazlığı geldi. Ancak bu yasa tanmazlık, ilericileri, demokratları mücadelesinden döndürmedi.

Bakanlıkta görevli ilericiler, MC iktidarının boy hedefi oldular. Görevlerinden uzaklaştırılanlar yerine ehliyet-siz, beceriksiz ama MC'den kartvizitli MSP ve MHP'iler dolduruldu. Kimi ilericiler (!) MC'nin dümen buzağına girdiklerince, karşı duranlar ve kanun-suzluklara prim verenler elde edilen mevzileri korumasını ve yeni mevziler elde etmesini bildiler.

SERMA YENİN GÜDÜMÜNDE BİR BAKANLIK

MC'nin kurulmasıyla birlikte iktida-

ÇALIŞMA BAKANLIĞINDA MC GERİLİYOR

rı oluşturan partilerin güdümünde birçok sendika da kuruldu. Bu sendikaların tek görevi, büyük işyerlerinde DISK'i çöktürmek ve patronlara dikensiz gül bahçeleri yaratmaktır. Ancak, bu sendikaların işyerlerinde belirli bir tabana oturtulması gerekiyor. Önce işyerlerine faaliyetler dolduruldu. Daha sonra işyerlerinde toplu sözleşme yapma yetkisi bu sendikalara verilmeye başlandı. Bu konuda sermaye tüm olanaklarını MC aracılığı ile kullandı. Baskı ve terörün yanı sıra sahte evraklar düzenlenerek faşistlerin elinde bulunan sendikalara yetki verildi. Yetki verme işlemlerinde MHP'li ve MSP'li iş müfettişleri kullanıldı. Yapılan sahtekâriklikler, bakanlık içindeki ilericiler tarafından belgelerle birlikte ortaya çıkartıldı.

MC iktidarı, kanunsuzluklara karşı çıkarılmı şusturmak zorundaydı. Bu nedenle, Çalışma Bakanlığında temizlik hareketine girişti. Yüzlerce ilericiler memur, müfettiş sürüldü. Yapılan anti-demokratik uygulamalar Danıştay'ın kapısından geri döndü. İlericiler, bütün beşkilara karşı direndiler. Bir adım geri çekilmediler. Haklarını sonuna dek savundular.

Sermaye bu direniş çöktürmek için çok uğraştı. Bu uğraşın nedeni açık. İşçilerin DISK içinde bütünleşmesi yolundaki kararlılıkları artık TÜRK-İŞ tarafından frenlenemiyor. TÜRK-İŞ tabanında, DISK'e doğru büyük bir kayma var. İşçilerin DISK'e geçmesini önlemek, sermaye Çalışma Bakanlığın işbir-

liğine bağlı. Bu işbirliği ise MC iktidarı ile birlikteso om olarak kuruldu. Ancak, kesin zafer, Çalışma Bakanlığın'ı tümüyle ele geçirmeye bağlı. Bu ise bakanlıkta demokratların seslerini kesmekle olanaklı. Bunun için sermayenin tüm uğraşı, Bakanlıkta görevli ilericilerce boş çıkartılıyor.

ÖRNEK MÜCADELE

Çalışma Bakanlığın Müsteşarı Çetin Ziyilan, yardımcılar Unal Ege ve Viselettin Pekiner. MC'nin iktidar olması ve Ahmet Tefvik Paksu'nun bakanlığı ile birlikte Ziyilan ve yardımcılar da görevlerinden alınarak müşavirliğe getirildiler. Bakanlıkta kanunsuzluklara karşı bu üçlüden verdikleri mücadele övgüye değer. Övgü, mücadelenin sürekliliğinden ve sahiplerinin yılmamasından geliyor.

Çetin Ziyilan ve arkadaşları, yasaların tanımayan sermaye sınıfının sözcülerine karşı aktif mücadeleye giriştiler. Danıştay'a başvurarak işlemin iptalini istediler. Danıştay önce yürütmeyi durdurdu, sonra iptal etti. Ancak, iptal kararına uyulmadığı gibi, Ziyilan ve arkadaşları görevlerinden ayrılmış sayıldılar. Yeniden Danıştay'a gidildi. Ve yine önce yürütmeyi durdurma ve sonra iptal davası açıldı. Karar olumlu çıktı. MC'nin bakanı Paksu, yine karar uygulamadığı için 8 ay makamınının gerçek sahiplerine maaşları ödenmedi. Böylece sermaye sınıfının güdümünde

kurulan MC iktidarı, Ziyilan ve arkadaşlarını ekonomik çıkamaz içine itti. Bunun üzerine Bakan Paksu aleyhine açılan tazminat davası sonunda Paksu, Ziyilan, Çetiner ve Ege'ye bir tebligat çıkartarak görevlerine başlamalarını istedi. 30.7.1976 tarihinde mesai bitiminde tebliğ edilen yazı üzerine 2.8.1976 tarihinde görevlerine başlayan Ziyilan ve arkadaşları bu görevlerinde ancak birkaç gün kalabildiler. Önce Çetin Ziyilan Müşavirlik görevinden alınarak Bakanlık başmüşavirliğine görevine atandı. Daha sonra Unal Ege ve Viselettin Pekiner 18.10.1976 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 4.10.1976 günlü kararla bu görevinden alınarak Bakanlık Müşavirliğine getirildiler. Ancak, atama kararnameyi çok ilginç, ilginçliği şuradan: 4.10.1976 tarihinde alınan kararın "6" numaralı bendinde kararın 1.8.1976 tarihinden itibaren geçerli olduğu belirtiliyor. Yani Bakan Paksu Danıştay kararını 1 gün uyguluyor. Böylece yasalara uydurunu belirtmek istiyor!

Yasa tanmazlık bununla da bitmiyor. 422-5/15362 sayılı ve 4.10.1976 tarihli yazı ile Çetin Ziyilan Bakanlık Başmüşavirliğine görevinden alınıyor ve müşavirlik görevine getiriliyordu. 4.10.1976 tarih ve 17109 sayılı karar Tefvik Paksu'nun imzası ile tebliğ edildi.

Durum yeniden Danıştay'a intikal ettirildi. Bir başka ilginç durum kararın tebliğinde kendisini gösteriyordu. 4.10.1976 tarihinde yazılan bu yazılar ancak, 4.11.1976 tarihinde, yani tam bir ay sonra tebliğ edilmişti.

Çalışma Bakanlığın ele geçirme işlemleri yasalar karşın tamamlanmak isteniyor. Çetin Ziyilan, Unal Ege ve Viselettin Pekiner'in mücadeleleri ise devam

MC'NİN İKİNCİ ÖĞRENİM YILI

Okullar yeniden açıldı. Eski yıla oranla araç, gereç ve donanım bakımından MC ve taraftarları bu yıla daha bir hazırlıklı girdiler. "Millî örf ve adetlerimize" vakıf öğretmenlerin köşe başlarını tutmaları bu hazırlıkların bir kısmı. Doğal olarak bu araç ve gereçler yalnızca öğrenime ilişkin değil. Bunun böyle olmadığını daha okulların açılışının ilk gününde başlayan ve bir önceki seneyi "aratmayacak" boyutlara ve yaygınlığa ulaşan saldırı, adam vurma olayları kanıtladı. Suçları, araba yıkmak ve evinde yemek yemek olan iki kişi daha, büyük Türkiye yolunda MC'nin kurbanı oldular.

DÖRT BAŞI MAMUR SALDIRI

Bu olaylarda güvenlik kuvvetlerinin davranış eskisinden pek farklı olmadı. VE bu tutum ökülz altında buzağı arayan "ilericiler" basın ön plana çıkardığı aksine, hiç bir "büyüğüümüzi" edirgin etmediği gibi aksine ayrıca destek de gördü. Hafta sonunda ise bıkmandan usanmadan tekrarlanan demagojileri bu kez son zamanlarda ön plana çıkma gereğini duyan nazırın ağzından diledik. Olayların demokrasiye inanan ve inananların çatışması olduğunu bir kez daha "tespit ve müşahade" ettik.

Bu toz dumanın arkasında sessizce yürütülmeye uğraşılan plan faşist olmayan öğrencilerin elinden yurtlarda kalma hakkının bizzat valierce yürütülen operasyonlar sonucunda alınması. Üniver-

sitelerde çalışan işçilere gerici-güdümlü sendikalara üye olmaları için baskı yapılmaması, Orta öğretim kurumlarında ders yerine "ülküçülük" öğretilmesi. Faşist işgali altındaki okullarda öğrencilerin öğreniminin bedelini Ülkü Öcüklerine zorla bağış yaparak ödemeleri.

MC'NİN PLANI DOĞRU DEĞERLENDİRİLMELİ

Bütün bunlar veya buna benzer şeyler bugüne kadar defalarca yazıldı söylendi. Bugünününden farkı, yazılan ve söy-

lenenlerin, gelişmelere karşı kullanılacak, kullanılması gerekli silah ve yöntemlerin daha geniş bir yığın tarafından anlaşılması kavranması.

Burada yeniden tekrarında fayda olan bir nokta var. Üniversiteler ve öğretim kurumları, üretim ve hizmetlerin çeşitli alanlarına kadrolar yetiştirir kurumlar. Hakim sınıfların ideolojilerini yaymak için en etkin biçimde kullanılması gerekli araçlar. Toplumda taban yaratmak çabasından olan bir hareketin en kısa zamanda doğrudan denetimini eline almak zorunda olduğu yerler. Dolayısıyla MC'nin öğretim kurumlarına saldı-

sını tek başına girişti çıkıp kamuoyunun gözlemlerinden gerçekleri gizlemek çabası olarak değerlendirmek yanlış. Bu saldırı öğretim kurumlarını ele geçirip, şu sıralarda çok daha fazla ihtiyacı duyduğu kadrolarını, doğrudan denetim altındaki kadrolarını yetiştirme amacına yönelik. Çünkü hiç bir hareket salt baskıyla, vurup kurmayla yürüyemez. Üretecek, eğitecek, planlayacak kişilere ihtiyacı vardır. Sermayenin has adamı olmak için, onun taleplerini kendi kadrolarıyla karşılayabilecek durumda olmak gerektir. Bunlardan çıkarılacak sonuç şu. Öğretim kurumları barınma im-

GERİLEMENİN CARTERCİ YOLU SEÇİLDİ

ABD Başkanlık seçiminin yankılan çok çeşitli yorumlara yol açarak sürüyor. Amerikan politikasında bir değişiklik olup olmayacağı, yapılan değerlendirmelerin temel konusunu oluşturuyor. Genel kanı, ABD'nin iç ve dış politikasında köklü değişikliklerin olmayacağı yolunda. Bu kadanyla, yapılan değerlendirmeler gerçek durumu yansıtıyor. Ancak, burada sınırlı tutuldukdca, ABD'deki seçim sonuçlarının değerlendirilmesini bütünüyle kapsamıyor. Soruyu bir başka açıdan daha somnak gerekli: Amerikan politikasında bir değişiklik zorunluluğu kendisini duyuruyor mu? Duyuruyorsa, neden duyuruyor? Bu değişikliğin anlamı ne?

BAŞKANLIK SİSTEMİ NEYE YARIYOR ?

Carter'in Beyaz Saray'ın yeni konduğu ilan edilmesiyle sonuçlanan ABD başkanlık seçimi kampanyası, ve sonuçları, bu sorulara cevap verne açısından önem kazanıyor. ABD'de yürürlükte olan Başkanlık sisteminin, temel toplumsal sorunları politik tartışmaların dışında tutmak, politik yaşamı iki partiiarasında sıkıştırma işlevini sürdürdüğü biliniyor. Böylece ABD'nin dünya çapındaki emperyalist politikasına, içerdeki tekeller egemenliğine karşı gerçek bir halk muhalefetinin gelişmesi frenleniyor. Toplumsal ve uluslararası sorunların halk yığınlığını en yakından ilgilendirir hale geldiği dönemlerde Cumhuriyetçi ve Demokrat çevreler arasındaki yarışma hızlanıyor, kızışıyor. Yığınların politikleşmesi görünümünü veren bu olgu, gerçekte politikadan uzaklaşınmalan amacını güdüyor. Son başkanlık seçimleri de, yaratıldığı politik hareketlenme'nin gösterdiği gibi, bu işlevini başıyla yerine getirmiş gözüküyor. Bu durumda, çalkantılı seçim kampanyasının, kimleri hangi yakıncı sorunlardan kaçınmayı amaçladığı üzerinde durnak gerekiyor.

KAPITALİZMİN BUNALIMI

Amerikan tekeli devlet kapitalizminin içinde bulunduğu bunalmın, gelip geçici bunalmın sınırlarını çoktan yitirdiği, kapitalizmin genel bunalmının sonuçlarını Amerikan toplumuna yerleştirme yolunda olduğu gözleniyor. Resmi kaynaklar ülkede işsizlik oranının faal nüfusun yüzde 7.8'ine ulaştığını gösteriyor. Bu oran zenci Amerikan yurttaşlarında yüzde 13.6'ya ulaşüyor. Son Eylül ayı içinde yüzde 0.9 olarak kendini gösteren enflasyonun Ekim ayında ikinci yavaşlatmadığı saptandı. Böylelikle enflasyonun son yirni yıldaki en yüksek seviyesine çıktığı gözleniyor. 50 ve 60 yıllarında resmi enflasyon oranı yüzde 3.5'ü aşmamışken, Cumhuriyetçi Ford yönetimi sırasında koşullar çok farklı biçim alıyor. Ford yönetiminin, işsizlik bir yandan dururken, enflasyona karşı yatırımları kısıtlılayıcı ve işsizliği kamçılıyıcı politikası, sorumluların daha çok kendisi üzerinde somutlaşmasını doğuruyor.

Bütün bu göstergelere, resmi kaynaklara göre, Amerikalıların "sefalet sınırı"nın altında yaşayınlarının sayısı 1975'de yüzde 10.7 artmış durumda. Diğer bir deyişle her sekiz Amerikalıdan biri

(25.900.000 kişi) resmen "yoksul" sayılıyor. Aile reisleri en az onbeş hafta işsiz kalan ailelerin oranı yüzde 45'i aşmış bulunuyor. 1974 yılında bu durumda olan Amerikalıların sayısı 2 milyon iken 1975'de bu sayı 4 milyon 300 bine çıkıyor.

SEFALET PAHASINA BÜYÜME

Amerikalı emekçilerin bu sürekli ve hızlı yoksullaşmasına karşı, 1975 yılında da sanayi üretimi yüzde 10'un üzerinde artmış bulunuyor. Son bir yıl içinde ise gayri safi ulusal ürün yüzde 8 oranında arttı. Bu göstergeler, ülkede yoksullukla refahın kutuplaşmasını belirtirler. Bu olgu başka rakamlarla da sergileniyor.

Bu rakamlar, Amerikalı işçilerin kapitalistler için çalıştığı saatleri ortaya koyan rakamlar. 1947 yılında üretilen toplam katma değerde (yani üretim sırasında yaratılan yeni değerde) işçilere giden kesim yüzde 47 iken, sermayeye giden kesim yüzde 53 olarak görülüyor. Amerikan burjuvazisi, üretimden kendisine düşen bu payla dilediği "büyümeyi" gerçekleştiriyor. Bu konuda son istatistiklerin yayınlandığı 1972 yılında ise, Amerikan işçileri, üretimde yaratılan değerin sadece üçte birini elde edebiliyorlar. Diğer bir deyişle yaratılan 22.1 milyar dolarlık değere karşı işçiler 7.4 milyar dolar ücret alıyorlar. Örneğin Chrysler'de, General Motors'da ya da Ford'da çalışan işçiler haftada harcadıkları 40 saatin yalnızca 13 saatini ücret olarak alıyorlar.

CARTER'İN BULDUĞU DESTEK

Bu göstergeler, kapitalizmin genel bunalmının, emperyalizmin günümüzdeki en büyük gücü ABD'nin ekonomik ve toplumsal yaşamını ne ölçüde derinden kavradığını belgeliyor. Son Başkanlık seçimleri, Amerikan tekeli sermayesinin iktidarını bu derin bunalm koşullarında sürdürmede karşılaşılan sorunları ortaya koyuyor.

Son başkanlık seçimlerinin en çarpıcı olayı, daha bir sene önce politika yarışına atılmış Carter'in hızla başkanlığa tırmanışı olarak ortaya çıkıyor. Carter, önce Demokrat partinin büyük çoğunluğunu arkasında topluyor. Bu çoğunluğun, yalnız Demokrat partideki ön seçimlerde kendisini destekleyenlerle sınırlı kalmadığı görülüyor. Carter'i destekleyenler demokratlar da sonra demokrat parti adayının arkasında bulunuyorlar. Carter'in başkanlığını destekleyenler, demokrat parti sempatanlarının da ötesinde "kararsız" unsurlara kadar uzanıyor. Carter Ford'u böyle eliyor.

SEÇİM ÖNCESİ: GERİLEYEREK İLERLEYEN FORD

Öte yandan Ford'un Cumhuriyetçi Partisindeki gelişme de sıradan bir gelişme olmuyor. Ön seçim kampanyası sırasında, Cumhuriyetçi Parti, tarihinin en tutucu, en sağcı Cumhuriyetçi partisi biçiminde oluyor. Ford'un bu partiden adaylığını garanti ettiği, rakibi Reagan'ı gerilerek değil, Reagan karşısında gerileyerek gerçekleştiriyor. Reagan'a

Dünya emperyalizminin yeni jandarmaları...

karşı verilen her ödün, bir yandan Ford'un başkanlığı sırasında topladığı puanları geri alırken, diğer yandan da onu başkan adaylığına yaklaşıyor. Ford'un başkan adaylığına ulaşmak için fanatik gerici Reagan'a verdiği en belirleyici ödün, Reagan'ın parti programının dış politikaya ilişkin bölümünde önerdiği değişiklikleri kabul etmesi oluyor. Reagan kanadı, programın, "baş ve güvencesi sağlayacak yeni anlaşmalar için karşılıklı çalışma" öneren bölümünün çıkarılmasını istiyor. Reagan'ın, Ford'un, "hiç olmazsa Helsinki belgesine karşı bölümlerin programda kalması" önerisini de reddediyor. Ford, 18 Ağustos'ta Reagan'ın istedikleri bütün ödünleri alıyor. Aynı gün partinin başkan adayı seçiliyor. Başkan adaylığına da, Reagan'ın önerisi olan Robert Dole getiriliyor. Olay Reagan'ın kesin zaferi olarak ilan ediliyor. Sovyet ajansı Tass, başkanlık seçim sonuçlarının belli olmasının hemen ertesinde, Ford'un yenilgisine, Reagan'ın tezlerini benimsemesinin rolünü gecikmeden belirtiyor.

SOMUTLUK YOK

Demokratların yakasında ise gelişme-

ler farklı yönde oluyor. Demokrat yöneticiler, şimdi Ford'un kişiliğinde somutlaşan bunalm sorumluluğundan kendilerinin de çok uzak olmadığını biliyorlar. Partide bir değişim görünümünü verebilmek için, Parti'yle özdeşleşmeyen bir politikacıyı partinin adayı olarak seçiyorlar. "Değişik Amerikan politikacısı tipini" yansıtan Carter, bu görünümü pekiştirmeyi ihmal etmiyor. Parti'nin değişimin yana gözüken kadınına partiyi bütünleştirmeye yöneliyor. Bunun için bu kadının temsilcilerinden Mondale'i kendisine yardımcı seçiyor. Ancakşunu biliyor: Bu kadından elinde hiçbir somut değişim programı, somut öneriler yok. Bu kadından partiyi gerçekten değiştirmeye olağanı da yok. Böylece Carter Ford'la yarışmaya giriyor.

Carter'in başkanlığa seçilişi bu gelişmeleri noktılıyor. Öte yandan Amerikan tekeli devlet kapitalizminin durumunu da ortaya koyuyor. Bu durum, ABD Komünist Partisi genel sekreteri ve partinin başkan adayı Gus Hall şöyle somutluyor: "ABD büyük sermayesi, eskiden, herbiri büyümeye ve gelişmeye açılan yollar arasında bir seçim yapmak durumundaydı. Bugün ise gerileme ve çözülmenin çeşitli biçimleri arasında

ABD'DE YÜRÜRLÜKTE OLAN BAŞKANLIK SİSTEMİNİN, TEMEL TOPLUMSAL SORUNLARI POLİTİK TARTIŞMALARIN DIŞINDA TUTMAK, POLİTİK YAŞAMI İKİ PARTİ ARASINDA SIKIŞTIRMAK İŞLEVINİ SÜRDÜRÜĞÜ BİLİNİYOR. BÖYLECE ABD'İN DÜNYA ÇAPINDAKİ EMPERYALİST POLİTİKASINA, İÇERİDEKİ TEKELERİN EGEMENLİĞİNE KARŞI GERÇEK BİR HALK MUHALEFETİNİN GELİŞMESİ FRENLENİYOR

ULUSLARARASI GELİŞME YASALARI, KİŞİLERİN EĞİLİMLERİNE GÖRE BELİRLENMİYOR. BU BAKIMDAN, ABD İLE SOVYETLER BİRLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN CARTER'İN KİŞİLİĞİ NEDENİYLE DEĞİŞMESİ OLANAĞI YOK. ANCAK AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN, CARTER'İN AMERİKALILARDA ŞU ANDA YARATTIĞI GEÇİCİ GÜVENDEN YARARLANMAK İSTEYECEĞİNE DE KUŞKU YOK.

YAYINLANAN SON İSTATİSTİKLERE GÖRE, AMERİKAN İŞÇİLERİ, ÜRETİMDE YARATTIKLARI DEĞERİN SADECE ÜÇTE BİRİNİ ELDE EDEBİLİYORLAR. DİĞER BİR DEYİŞLE, YARATILAN 22.1 MİLYAR DOLARLIK DEĞERE KARŞI İŞÇİLER, 7.4 MİLYAR DOLAR ÜCRET ALIYORLAR.

tercihini kullanmak zorundadır."

SERMAYEYE GÜVENCE

Amerikan tekelci kapitalizminin bunalımının dış politikaya yansışı çeşitli biçimler alıyor. Barış içinde birarada yaşama politikasına uyum gösterme zorunluluğu bunlardan birisi. Amerikan emperyalizminin bundan vazgeçmesi, nesnel olarak mümkün değil. Bu yüzden, yumuşamaya karşı çıkan açıklamaların, nereden gelirse gelsin, temenniden öteye bir anlamı yok. Ancak, barış içinde birarada yaşama uyum gösterme, emperyalizmin çelişkilerini gidermiyor. Artırdığı çelişkilerden biri şur: Amerikan tekelci sermayesinin, Batı Avrupa'lı ve Japon ortaklarından uyardığı güven güdige sarsılıyor. Ford yönetimi, bu güven sarsıntısının da sorumluluğunu üstleniyor. Bu yüzden Carter, Avrupa ve Japonya ile ilişkilerin sıkılaştırılması programının baş maddesi işe alıyor. Böylece Amerikan tekelci sermayesine de güven veriyor. Carter dış politikasının dikkati çekmesi gereken özelliği, bu.

İLK SINAV: SALT GÖRÜŞMELERİ

Uluslararası gelişme yasaları, kişilerin eğilimlerine göre belirlenmiyor. Bu bakımdan, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin Carter'in kişiliği nedeniyle değişmesi olasıdır yok. Ancak, Amerikan emperyalizminin, Carter'in Amerika'lılarda şu anda yarattığı geçici güvenden yararlanmak isteyeceğine de kuşku yok. Sorun, Amerikalıların başkanlığının politikasının arkasında birleş-tirmek. Bu ortamdaki yararlanarak yeni anti-Sovyet girişimleri empoze edilebilir. Bunlar azılı anti-Sovyet çevrelerde mümkün görülüyor. Sovyetler Birliği ile ABD arasında başlamış bulunan bazı görüşmelerin kesilmesi, bir süre aksatılması bunlar arasında. Stratejik silahların sınırlandırılması görüşmeleri de bunlar içinde en önemlisi. SALT görüşmeleri, Carter'in vereceği ilk sınav olacak. Gerilemenin biçimlerinden hangisini seçeceği ni zaman gösterecek.

SOVYET SAVUNMA HARCAMALARI 200 MİLYON RUBLE AZALTILYOR

Önceki hafta SSCB Yüksek Sovyeti'nin onayına sunulan Sovyet ekonomisinin gelişimiyle ilgili X. Beş Yıllık Plan ile 1977 yılı planı ve bütçesi dünyada geniş yankılar uyandırdı. 1977 yılı için öngörülen planda savunma harcamalarının 200 milyon ruble kadar azaltılması ve böylece savunma harcamalarının bütçe içindeki payının yüzde 7.8'den 7.2'ye düşürülmesi, hazırlanan plan ve bütçelerde dikkati çeken noktalar başında geliyor. Plan ve bütçelerin bu özelliği, Sovyet ekonomisinin barışçı amaçlar doğrultusundaki gelişiminin bir örneği olarak değerlendiriliyor.

Diğeryandan cari tüketim mallarının (gıda dışı tüketim mallarının) yüzde 56 oranında artırılması hedefi de Sovyet 10. planının önemli özellikleri arasında sayılıyor. Plana göre, tüketim malları üretiminde 5 yıl içinde öngörülen artış (her türlü tüketim mali için) yüzde 32 oranında değerlendiriliyor. SBKP 25. kongresine Başbakan A. Kosigin tarafından sunulan ekonomik gelişme doğrultuları raporunda, bu mallar için yine aynı rakam öngörülmüştür. Toplam artışı yüzde 32 olarak göngörülen tüketim malları kategorisi içinde, hafif sanayi ürünlerinin artışı yüzde 27, gıda sanayi ürünlerinin artışı ise yüzde 24 olarak saptanıyor. Sovyet sınıflandırma sistemine göre, tüketim mali olarak sınıflandırılan "hafif sanayi ürünleri"nden, nihai tüketim mallarının üretimi için ara mali niteliğindeki ürünler kastediliyor. Bu ayırım, sosyalist ekonomi de, ülkedeki toplam üretimin üretim araçları üretin sektörle tüketim araçları üretin sektöre bölünmesinden kaynaklanmaktadır.

SSCB Yüksek Sovyeti'nin onayına sunulan planda kişi başına gelirin yüzde 21 oranında yükseltilmesi de yer alıyor.

1976 - 80 yılı için öngörülen bu planların önümüzdeki yılın hedeflerine yansıdığı görülüyor. 1977 yılında ulusal gelirin yüzde 4.1 oranında yükseltilmesi programlanıyor. Buna göre sanayi üretiminin büyüme hedefi yüzde 5.6 olarak saptanıyor. Sanayi üretimi için 1976 yılı için öngörülen yüzde 4.3 hedefi de yüzde 4.8 olarak aşıldı. Özellikle tüketim mallarının üretiminde 1976 yılı için yüzde 2.7 oranında bir artış tasarlanırken, bunun gerçekte yüzde 4.9 olarak gerçekleşmesi dikkatleri çekiyor. 1976 yılında tarım üretiminin de, geçen beş yılın ortalamasına göre yüzde 11 yüksek olması üzerinde duruluyor.

SBKP'nin son kongresinde onaylanan ekonominin temel gelişme doğrultularına göre hazırlanan planın uygulanmasıyla, onuncu beş yıllık Sovyet planının sonucunda ulusal gelir içinde tüketime ayrılan fonlar yüzde 73.5'ten yüzde 75'e ulaşacak. Bu çerçevede et tüketiminin yüzde 10.5, balık tüketiminin yüzde 24, meyve tüketiminin yüzde 35, sebze tüketiminin ise yüzde 27 oranında yükselmesi planlanıyor.

Ekonomik gelişmeyle ilgili toplumsal göstergelerin de belirgin bir gelişme içinde olduğu gözleniyor. 1980 yılında 100 Sovyet ailesinden 84'ünün televizyon, 85'inin buzdolabı, 83'ünün ise radyo sahibi olması bekleniyor. Aynı yıl 50 milyon Sovyet yurttaşının yeni konutlarda oturacağı ya da konut koşullarının iyileşeceği planda yer alıyor. Öte yandan sağlık alanında şu gelişme göze çarpıyor: 10 bin kişiye düşen yatak sayısının 118'den 12'e yükseltilmesi bekleniyor. Ancak sağlık alanında daha büyük önem sağlık hizmetlerinin niteliğinin yükseltilmesine verileceği belirtiliyor.

1976-80 planını Yüksek Sovyet'e sunan Devlet Planlama Komitesi Başkanı Nikolai Baibakov, sunuşu sırasında, çevre korunmasının da "büyük sosyo-ekonomik sorunlar arasında" yer aldığını belirtti. Bu konuda ayrılan bütçe 11 milyar ruble.

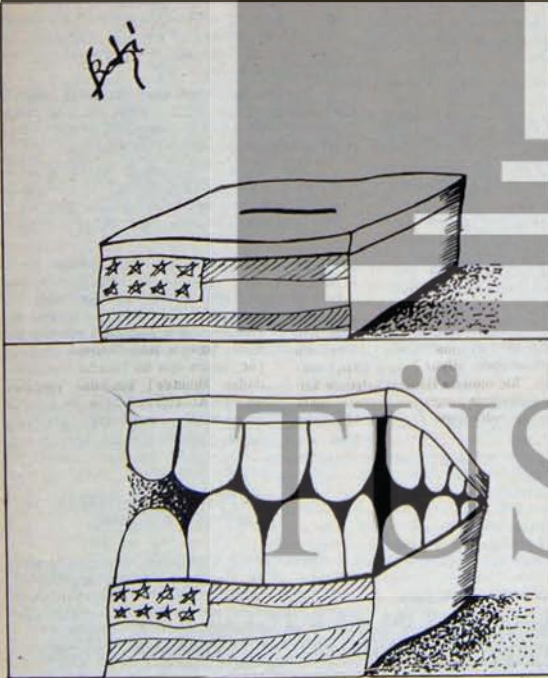
VIETNAM EMEKÇİ PARTİSİ'NİN KONGRESİ ARALIK'TA YAPILYOR

Vietnam Emekçi Partisi'nin 4. Kongresinin Aralık ayı ortasında yapılmasına, parti merkez komitesinin yirmibeşinci son oturumunda karar verildi. Ülkedeki sosyalist devrimin görevlerinin belirleneceği bildirilen kongreye ilişkin kararda şöyle dendi:

"Kongrenin amacı, ülkemizdeki sosyalist devrimin çizgisinin tartışılması ve tanımlanması, ikinci beş yıllık dönemin (1976-1980) temel görevlerinin belirlenmesi, Parti tüzüğüünün değiştirilmesi ve yeni Merkez Komitesi'nin seçilmesidir."

Merkez Komitesi'nin kararında daha sonra şunlar belirtildi: "4. kongre Vietnam devriminde önemli bir siyasal olay oluşturmaktadır. . . Kongrenin temel görevi, ulusal demokratik halk devriminin başarılarının bilançosunu çıkarmak, özellikle Amerikan saldırısına karşı direnişin zaferini değerlendirmek, ayrıca ülkemizi hızla sosyalizme doğru ilerletmek, kalkındırmak ve halka mutlu bir yaşam getirmek amacıyla devrimin yeni aşamasındaki görevleri saptamaktır."

"Merkez Komitesi, bütün hücreleri, tüm kademelerde konferanslar hazırlamaya ve düzenlemeye, Parti belgelerini ve yeni tüzüğü tartışmaya, ve halk arasında, sosyalizmin kurulması için üretim ve tasarruf yarışını hareketini örgütlemeye ve teşvik etmeye çağırır."

EKİM DEVRİMİ IŞIĞINDA

METİN ÇULHAOĞLU

20. yüzyılın ilk çeyreği. Dünyayı temelden sarsan büyük politik olayların sıkıştığı zaman kesiti. Burjuva tarihçileri, bu döneme olağan bir isim bulamıyorlar. Hızla birbirinin üzerine yığılan gelişmeleri anlatabilmek için "kargaşa yılları", "kaos dönemi" gibi deyimlere başvuruyorlar.

20-30 yıllık bir zaman kesiti içine çok şey sığıyor. Burjuva devrimleri, Dünya Savaşı, sosyalist devrim, kanlı iç savaşlar, ve sömürge ulusların emperyalizme karşı ayaklanması. Tümü iç geçiyor, birbirini izliyor. Biri, diğerrinin koşullarını oluşturuyor.

20. yüzyılın ilk çeyreği, "geçip gitmedi". 1976 yılında, 20. yüzyılın ilk çeyreğinin açığı yolda yürüyor Dünya. Bu dönemde yaşamamış olanlar var. Ama bunlar da 20. yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vuran olayların ve kişilerin bıraktıkları mirası sürdürüyorlar. 1917 Ekim devriminin mirasını, bugün, sosyalizmin kuruluşu yolunda hızla ilerleyen ülkeler, bağımsızlıklarını kazanan, sosyalizme geçen ülkeler sürdürüyorlar. "Kargaşa yılları" olgularla birlikte de yaratı. Yalnızca önderler değil. Devrimin ateşi kişileri de yoğunluşturmuş. "Çeliğe Su Verildi"nin Korçağın'ı, "İnsanlık Durumu"nun Katov'u, Türkiye'nin Nazım'ı gibi. Bunların bıraktıkları miras da sürüyor. Ekim devriminin açtığı çağda, yitdiklerimiz, inaç ve disiplinle birleştirebilenler, Korçağın'ın, Katov'un, Nazım'ın devrettikleri mirasa sahip çıkıyorlar. Sürdürüyorlar.

Günümüzü anlamak için, 20. yüzyılın ilk çeyreğini, Ekim Devrimi'nin getirdiklerini anlamak, vazgeçilmez bir ön koşuldur.

DÜNYANIN GELİŞİMİNİ ALTÜST EDEN OLAY

Günümüzün koşullarını anlamayanlar var. Günümüzün yeni koşulları bir yana. En çok rastlanılanlar, 1917 Devrimini anlamadıkları için günümüzü anlamayanlar. Ve işin en ilginç yanı, bunlar, Ekim Devrimi'ne ve onun sürdürücülerine sözde en çok "sahip çıkıyorlar". Ekim Devriminin pratik sonuçlarına sirt çevirip devrime "ortodoksça" sahip çıkar görünmek, günümüzün sapmalanmış en belirgin özelliklerinden biri.

Trotsky, Ekim Devrimi'ne sahip çıkmakla kalmadı. Onu "gerçekleştirdiğini" iddia etti. Buna karşılık, revizyonizm Ekim Devrimi'ne hiç bir zaman sahip çıkmadı. Ama, Ekim Devrimi'ne "sahip çıkıyorlar"la devrimi reddedenler bir noktada birleştiler: Ekim Devrimi'ni bir gün devriminin izlemesi gerektiği, bu gerçekleşmeyince "tek ülkede sosyalizm" yolunun ortaya çıktığı, bunun da "Sovyet halkına sayısız yıkım ve acı getirdiği", enternasyonalizmden bu nedenle uzaklaştığı iddia edildi.

Çıkış noktaları hiç önemli değil. Her ikisinin bulunduğu yer aynı. Bunlar, Ekim Devrimi'nin uluslararası niteliğini, yalnızca dünya devrimine yol açmasıyla bağlı, onunla sınırlı göseler. Hemen ardından bir dünya devrimine yol açması bile, Ekim Devrimi'nin dünya ölçeğinde yarattığı etkileri göremediler. Bugün de görüyorlar.

Konu, yalnızca Troçkistler ve revizyonistlerle sınırlı değil. Çünkü Ekim devriminin pratik sonuçlarını kavrayamayanlar, yalnızca Troçkistler ve revizyonistler değil. Bir de Ekim Devrimi'ne ve onu sürdürenlere "Sahip çıkıp" önemli noktalarda aynı kavrayış

eksikliği gösterenler bulunuyor.

Birincisi, Ekim Devrimi'nin kurduğu "köprü" ile ilgili. Köprü, Ekim Devrimi'nden önce birbirlerinden çok ayrı konularda gelişen proletaryaya mücadelesi ile ulusal kurtuluş hareketi arasında. Ekim Devrimi, bu ayrılığı kapatan bir köprü. Nedeni çok açık: Ekim Devrimi ile, ulusal hareket, burjuva özünden sıyrılıp, proleter ve sosyalizme yönelik bir nitelik kazanıyor. Somut olarak şöyle:

Ekim Devrimi, proleter olmayanların sosyalizme kazanılabilmeleri için somut bir örnek oluşturuyor. Proleter olmayan tabakalara yönelik teorik propaganda, pratik bir örnek de desteğe kavuşuyor. Bu anlamda, proletaryaya mücadelesinin gelişmediği ülkelerdeki hareketin, bu harekete daha önce kesinlikle damgasını vuran burjuva demokrat önden sıyrılarak proleter bir öze kavuşabilmesi olanakları doğuyor. Ekim Devrimi ile birlikte, bağımsız sosyalist örgütlenme ve sosyalist iktidar sorunu, dünyanın her yerinde gündeme geliyor. Bu nedenle, dünyanın herhangi bir yerinde sosyalist örgütlenmeyi ve iktidar gündem dışı bırakmak, Ekim Devriminin gerisinde kalanların işi. 1917'nin pratik uzantılarından biri, bu.

İkincisi daha özel bir nokta. 19. yüzyılın ortalarında yaşadıkları halde, 1917 geleneğini günümüzde temsil ettiklerini iddia edenlerle ilgili. "Ulusal sorun"u 1917 öncesinin gözükleri ile görüyorlar. Devrimin, ulusal sorunun çözümünü açısından getirdiği yeni boyutları hiç farkında değiller. Böylelerine Stalin'in sözlerini hatırlatmak gerekiyor:

"Daha önceleri, ezilen halkların kurtuluşunun tek yöntemi olarak burjuvamiliyetçiliği 'habul edilirdi', yani, ulusların birbirlerinden ayrılmaları, kopmaları, çeşitli ulusların emekçi halkları arasındaki düşmanlıkların körüklenmesi yememi."

"Şimdi buna yıkılmış bir efsane olarak bakmak gerekiyor. Ekim Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri, bu efsaneye öldürücü bir darbe indirmiş olmasıdır. Ekim Devrimi; ezilen ulusların kurtuluşunun proleter enternasyonalist yönteminin mümkün olduğunu pratikte göstererek, en ayrı uluslara mensup işçi ve köylü kitlelerinin gönüllü ve enternasyonalizm ilkelere dayalı kardeşçe birliğinin mümkün olduğunu pratikte göstererek, bu öldürücü darbeyi indirmiştir." (1)

Ekim Devrimi'nin getirdiği bir diğer açıklık da bu "efsane"nin peşinden hâlâ koşanlarla ilgili.

EKİM DEVRİMİ VE KURTULUŞ SAVAŞLARI

"Ekim Devrimi ile sömürgelelerde ve bağımlı ülkelerde kurtuluş devrimleri dönemi, bu ülkeler proletaryasının üyanış ve devrimde hegemonya dönemi başladı" (2)

Stalin, Ekim Devrimi'nin ulusal kurtuluş hareketleri üzerindeki doğrudan etkisini böyle değerlendirdiyor. Bu değerlendirmede, bir noktaya zorunlu olarak değinmek gerekiyor.

Bu nokta, Ekim Devrimi ile başlayan dönemin ir-delenmesinde doğacak hatalarla ilgili. Birincisi şu: Ekim Devrimi, ulusal kurtuluş hareketleri söz konusu olduğunda, bu hareketlerin proletaryaya hegemonyasında sosyalizme yönelme dönemini başlattı. Bu olanağı:

yarattı. Dönem ve olanaklar, tek tek bütün ülkelerde, kurtuluş hareketinin zorunlu olarak sosyalizme dönüşmesi anlamında değerlendirilmiyor. Önemli olan, tek tek ülkelerdeki pratik sonuçlardan çok, genel olarak Ekim Devrimi sonucunda yaratılan olanak. Bu olanak, sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerine önderindeki görevleri ve fırsatları hatırlatıyor. Gerisi, hareketin özel gücü ve etkinliği ile ilgili.

Bunun zorunlu sonucu olan bir başka nokta daha var. Bu da ulusal kurtuluş hareketi ile dünya sosyalizmi arasında nesnel dayanışma ve bütünleşmeye ilişkin. Gerek Ekim Devrimi döneminde, gerekse günümüzde, kurtuluş hareketinin dünya devrimci sürecine katkısı, bu hareketin sosyalist niteliği ve proletaryanın hegemonyası ile sınırlı değil. Proletaryanın hegemonyasında ve sosyalizme yönelik olarak gelişen ulusal kurtuluş hareketleri de nesnel olarak dünya emperyalist-kapitalist sistemine karşı bir nitelik taşıyor. Bu açıdan, dünya devrimci hareketinin doğal müttefiki.

Bu ilke, Ekim Devrimi'nin hemen ertesinde somutlandı. İlk olarak Türkiye'de, Ulusal Kurtuluş Hareketi sırasında. Bu açıdan, Ulusal Kurtuluş Savaşı Ekim Devrimi'nin pratik etki ve sonuçları ile birlikte ele almak büyük önem taşıyor. 1919-1922 Ulusal Kurtuluş Savaşı, Ekim Devrimi'nin etkilerinin ve konumunun öçüldüğü ilk laboratuvarlardan biri oluyor.

Ekim Devrimi ve sonucunda oluşan sosyalist ülke, burjuva niteliğini saptadığı bir kurtuluş hareketine yaklaşımlar biçimini Türkiye Ulusal Kurtuluş Hareketinde sergiledi. Örnekleri şöyle:

Önce, gerçekten sosyalist içerikli hareketle "sosyalist lafazanlığı" birbirinden ayırmamız bildi. Sosyalist lafazanlığın ilk örneklerinden birini, Türkiye'deki hareketi denetimine almak isteyen ve bu nedenle Sovyetlere yaltaklanan Enver Paşa verdi. Enver Paşa 1920 yılında Bakü'de toplanan Doğu Halkları Kurultayı'na bir bildirge sundu. Bildirgeden bir bölüm:

"... Yoldaşlar, bizi soymakla yetinmeyip, kanımızı emen ve bizi yok eden emperyalizm ve kapitalizme karşı olmanın büyük bir mutluluk duyuyoruz."

"... Yoldaşlar, savaş boyunca en önemli mevkiilerden birindeyim. Emin olun ki, Almanya yanında savaşa girmek zorunda kalmamızdan üzüntü duyuyoruz. Emperyalizmden ve Alman emperyalizminden en az İngiliz emperyalizminden nefret ettiğimiz kadar nefret ederim ve bütün emperyalistlere lanet yağıdırım. Çalışmadan zengin olmayı düşünenlerin yok edilmesini gerektiği fiirindeyim. Ben emperyalizmi bu açıdan gözünme alıyorum." (3)

Kurtuluş hareketinin başındaki Ankara hükümeti de Bakü'ye delege yolladı. Ankara hükümeti delegelerinden İbrahim Tal'i'nin okuduğu bildirge de "sosyalist"likte Enver'den aşağı kalmıyordu:

"İşte, yoldaşlar bu hareketin (Türkiye'deki kurtuluş hareketi kastediliyor) Batıda söylendiği gibi asla burjuvaziye dayanan bir hareket olmadığını kanıtlayan küçük Asya'daki yakın devrimin neden ve etkileri..." (4)

Bu "hızlı" bildirgelerden sonra Kurultay, her iki bildirgenin "samimiyeti"ni tesbit eden bir karar tasarrını onayladı. Gerek Ankara hükümetinin burjuvaziye dayanan niteliği, gerekse Enver'in "maceracılığı" bu kararda vurgulandı. Ama kurtuluş hareketine destek kesilmedi. Kurultay başkanı Zinoviev şöyle diyor:

"... bize karşı olan grupları sabırla destekliyoruz. Sizin de bildiğiniz gibi, Sovyet hükümeti, Kemal Paşa'dan desteğini esirgemiyor. Onun yönettiği hareketin bir komünist hareket olmadığını unutuyoruz; onu biliyoruz..." (5)

KURTULUŞ SAVAŞINDA SOYVET YARDIMI

Destekleme, sözde kalmadı. Her yanından emperyalist güçler ve yarıdakıların tarafından kuşanılan Türkiye, tek ve en büyük desteği, Devrimci Rusya'dan gördü. Gerek para, gerekse silah olarak. Dökümü şöyle:

Sovyetler Birliği'nin Kurtuluş Savaşı Sırasında Türkiye'ye Yaptığı Para Yardımı (6)

ULUSAL KURTULUŞ

Teslim Yeri ve Tarihi	Getiren	Miktar (Ruble)
Erzurum, Eylül 1920	Upmal	1 000 000
Moskova, Nisan 1921	Y. Kemal	4 000 000
Moskova, May-Haz. 1921	S. Ankan	1 400 000
Trabzon, Kasım 1921	Frunze	1 100 000
Ankara, Mayıs 1922	Aralov	3 500 000
Toplam		11 000 000

Devrimci ülkenin, ulusal kurtuluşçu Türkiye'ye yaptığı mali yardım, böyle. Yardım, kurtuluş hareketinin çeşitli dönemlerine yayılır. Belirli bir döneme sınırlı kalmıyor. Bunun anlamı şu: Ankara hükümetinin içinde izlediği politika ve kurtuluş hareketini burjuva niteliği, onununluslararasıöleçmekte anti emperyalist ve ilerici konumunu kökünden silip atmıyor.

Sovyetler Birliği'nin ulusal kurtuluş savaşı dönemi Türkiye'sine yardımın, mali yardımlarla da kalmıyor. Eideki kaynaklara göre, Ankara hükümetine yapılan silah yardımlarının dökümü de şöyle:

Sovyetler Birliği'nin Kurtuluş Savaşı Sırasında Türkiye'ye Yapıldığı Silah Yardımı (7)

Silahın Cinsi	Miktar
Tüfek	39 275
Mermi	62 986 000
Top Mermisi	147 079
Makinalı Tüfek	327
Top	54
Top Barutu	1 000
el Bombası	4 000
Şarapnel Mermisi	4 000
Kıbıç	1 500
Gaz Maskesi	20 000

Kurtuluş Savaşında Türk-Sovyet Heyetleri

KURTULUŞ SAVAŞINDA SOSYALİZM

Para ve silah yardımı, meselenin bir yönü. Ekim devriminin Türkiye'ye etkileri, daha çok başka açılarından önem kazanıyor. Bu, filizlenen düşüncelerle ve bunların genel olarak toplumu etkilemesiyle ilgili.

Ekim Devriminin Türkiye'deki düşünel akımlar üzerindeki etkileri hep küçümseme ile değeriendirildi. Şu anlamda: Türkiye'de sosyalist düşüncenin nicel yaygınlaşması ile sosyalist hareketin nitel etkiğini birbirine karıştırdı. Kurtuluş Savaşı sırasında, sosyalist hareketin nitel olarak çok etkin bir gücü olmaması, sosyalist düşüncelerin nicel yaygınlığını ortbas etmek için kullanıldı. Sosyalizm, resmi ve "ilerici-resmi" basın ve tarihçiler tarafından 3 - 5 kişilik dar grupların kurtuluş savaşı sırasındaki "hobi"leri olarak gösterilmeye çalışıldı.

En başta, olgunluğa erişmişse bile sosyalist ya da "sol" düşünce, kurtuluş savaşı sırasında dar bir kadroya sınırlı kalmadı. İkincisi, sosyalist düşünce, aynı dönemde, yeterli bilinç düzeyinde olmasa bile ilk taşıyıcılarının düşünce, daha geniş kesimlere yayıldı. Ekim Devrimi'nin yaydığı dalgalar, çok geniş kesimleri, dolaylı yoldan etkiledi. Şefik Hüsnü, bunu şöyle anlatıyor:

"Emperyalizme boyun eğmemek, asalaklar saltanatına karşı ayaklanmak, boş inançlardan, geleneklerden güç alan padişahların, hâlifelerin büyüsunü yıkamak, maddi kuvvetlere karşı ölü gücü ile galip gelenebileceğine inanmak... Hep Ekim Devriminin bize aşıladığı düşüncelerdir. Hiç kuşkusuz, bunlar zorla bize kabul ettirmiş değildir. Halk, kurtuluş mücadelesindeki hızımız, devrim aşkımız bu haynaktan aldığı-muzun farkında olmamıştır bile. Bu düşünceler, bu duygular sanki soluduğumuz havada, üstüne oturduğumuz toprakta uçuyorlardı. İnsanla dolu Dünyanın üstünde bir toplumu ilgilendiren devrimin etki yansımaları daha başka türlü olamazdı. Ve doğal bir şekilde biz onların içimizden doğduğu, kendi varlığımızın ürünü olduğu duygusuna vardık. Bunda büsbütün yanlışlıyorduk. Fakat, bilincimizin derinliklerinde cidden var olan bu tür eğilimleri ortaya çıkaran, onlara hareket yeteneği veren, 7 Kasım (Ekim) Devrimi'nin mucizesi oldu." (8)

Bu sözler, Ekim Devrimi'nin ve sosyalist düşüncenin nicel ve doğrudan etkisini çok güzel anlatıyor. Önemli olan, Ekim Devrimi'nin, sosyalist düşüncenin tohumlarını daha geniş biçimde topluma saçması kadar, sosyalizme karşı burjuva devrimcilerine bile Kurtuluş sırasında bir direnç ve mücadele azmi verebilmesi.

Enternasyonal yöneticilerinden Pavloviç, Ekim Devrimi ile birlikte "Doğunun devrimci basiller tarafından bulandırılması"ndan (9) söz ediyor. Türkiye'deki durumu da böyle değerlendirmek gerekiyor.

Türkiye burjuvazisi, "devrimci basilleri" ve "bulandırıldıkları ortamı", "ilerici tarihçilerin tersine, hiç bir zaman küçümsemedi. Kurtuluş Savaşı ile birlikte, tedbirlerini almaya başladı. Önemlileri şöyle:

Önce, Türkiye burjuvazisinin, kurtuluş savaşı sırasında dışarda Sovyetler ile içinde sosyalistler ile olan ilişkilerini, kesinlikle "dış yardım almak için

du"nun korkutucu yanı, başındakiler değil. Asıl korkutucu yanı ikili. Birincisi, Yeşil Ordu'nun tabanında çalışan sosyalistlerin verdiği korku. Bunların, etki alanını arttırmalardan korkuluyor. İkincisi ise Yeşil Ordu'nun, Ankara hükümetinin yakın denetiminden dışarda oluşu ve milis niteliği taşınması. Burjuvaziyi bu nitelikler korkutuyor. Bunun dışında Çerkez Etem'in ve benzerlerinin sosyalizme ilgileri yok.

Sonuçta, "markaj" yöntemleri birbirini izliyor. Ankara hükümetinin dışında sosyalist bir alternatifi olgunlaşması asıllıklık karşısında, milislerin ve partilerin "devlet tekeline" alınması yolu seçiliyor. Yeşil Ordu'ya, polislerle birlikte Ankara hükümetinin mutemet adamları sokuluyor. Sovyetler Birliği'nden yardım alabilmekten çok, sosyalist hareketi devlet tekeline alma amacına yönelik olarak "Türkiye Komünist Partisi" kuruluyor. Yine Ankara hükümetinin mutemet adamlarıyla.

Ancak, bütün bu tecrit ve "markaj" yöntemlerine rağmen, sosyalist ve sosyalizme yönelik "gayri-resmi" düşüncelerin çemberi yarıldığı dönemler olabiliyor. Bu durumda burjuvazi tehdit, sindirine ve tasfiye yöntemlerini uyguluyor. Çerkez Etem'in, kişiliğinden bağımsız olarak, ordusunun örgütleniş biçimi ile oluşturduğu tehlike, Çerkez Etem'in tasfiyesi ile sona erdiriliyor. Meclis'in Mustafa Kemal'in isteklerine aykırı olarak İçişleri Bakanlığı'na getirdiği sosyalist eğilimli Nazım Bey'in bakanlığı, daha sonra tasfiye edilen Çerkez Etem'in tehditleri sonucunda gerçekleştiriliyor. Fiili planlayıcılarının kim olduğu kesin bilinmemekle birlikte, gerek İttihatçıların, gerekse Ankara hükümetinin çıkarlarına uygun olarak Mustafa Suphi ve çevresi "ortadan kaldırılıyor."

SON SÖZ

Bütün bunlar, iki gerçeği kanıtlıyor. Birincisi şu: Kurtuluş savaşı döneminde, gerek düşünce gerekse örgüt düzeyinde niteliksel bir olgunluğa kavuşmasa bile, Ekim Devrimi'nin de etkileri sonucunda yaygınlaşan sosyalist yönelim, Türkiye burjuvazisi için ciddi bir tehlike oluşturdu. Burjuvazi bu tehlikeyi, gereken ciddiyetle ele aldı.

İkinci nokta ise şöyle: İktidardaki burjuvazi, olgunlaşmamış hareket karşısında her zaman politik avantajlara sahip. Bu avantajlar, iktidarın sağladığı olanaklardan ve deneyimden kaynaklanıyor. Bir de, dış emperyalist güçlerle sürdürülen direk temasından. Bu olanaklar, burjuvazinin olgunlaşmamış ve deneyimsiz bir harekete ve "olgunlaşmayan sosyalist"lere karşı geniş bir manevra alanı içinde çeşitli oyunlar tezgahlayabilmelerini sağlıyor.

Türkiye burjuvazisi, bu açıdan geçmişten bu yana başarılı bir sınav verdi. Başta sözü edilen "kargaşa yılları" burjuvaziyeye de deneyim kazandırdı. 1923 den itibaren Türkiye'yi sol hareket karşısında ustaca yöneten burjuva kadrolar, "kargaşa" yıllarında burjuvaziyeye, emperyalizmle temas halinde büyüdüler. Sonra, Kurtuluş Savaşı sırasında daha da olgunlaşmalar. Bu kadro Türkiye'yi 1940'lara kadar getirdi. Burjuvazinin bugünkü kadroları, mirası sürdürüneye çalışıyorlar.

Ancak, unutulmaması gereken çok önemli bir başka nokta daha var. Ekim Devrimi, çağın neresine yönelmişini belirledi. 1917'den bu yana gerek dünyada, gerekse Türkiye'de bu yolda önemli adımlar atıldı. Dünya emperyalist-kapitalist sisteminin gerilemesi ile birlikte, Türkiye kapitalizmi de geriledi. Buna karşılık, sosyalist hareket olgunlaşma yolunda büyük adımlar attı. Bu nedenle burjuvazi, eski manevra ve oyun alanına sahip değil. Burjuvazinin alanı giderek daralıyor. Buna karşılık, olgunlaşan hareketin etki alanı genişliyor.

Ekim devriminin açtığı çağdaki 59 yıllık birikim, Türkiye burjuvazisini de giderek köşeye sıkıştırıyor.

- (1) Marxizm-Leninizm On Proletarian Internationalism, Progress Publishers S: 429
- (2) Aynı eser S: 430
- (3) Bakı: Birinci Doğu Halkın Kurultayı, Koral yay. S: 119 - 123
- (4) Aynı eser
- (5) aynı eser S: 49
- (6-7) "Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, Alptekin Müderrisoğlu, Mal. Bak. 50. Yı Yayınları S: 546-549
- (8) Şefik Hüsnü, Türkiye'de Sınıflar S: 299
- (9) Bakı: Birinci Doğu Halkın Kurultayı S: 158

SARGIN: SOSYALİSTLERİN TABANLARINA KARŞI GÖREV VE SORUMLULUKLARI VARDIR

Türkiye İşçi Partisi 4. Bölge Temsilcileri Toplantısı geçtiğimiz hafta Pazar günü İzmir'de yapıldı.

Toplantıya, Antalya, Denizli, İzmir, Manisa, Muğla ve Uşak partî örgütleri katıldılar. Toplantı, Genel Sekreter Nihat Sargin'in güncel politik olaylara değinen konuşması ile açıldı. Sargin konuşmasında, DISK'teki son gelişmelere ve Konfederasyon'un geçenlerde toplanan olağanüstü kongresine de değindi. Sargin, bu konuda özetle şunları söyledi:

"Partimizin muhtelif bildiri ve beyanlarında yinelenen üzere son zamanlarda DISK ve ona bağlı sendikaların üst yönetiminden, sosyalistlerin tasfiyesine hız verilmiştir. Ve Konfederasyon, kuruluş ilke ve amaçlarından giderek uzaklaşıp adım adım imve kazanan bir süreç içinde sağa kaymaktadır."

CHP'LİLEŞTİRME VE TASFİYE

İşçi ile sendikası arasındaki asıl bağ oluşturan, tabanındaki en bilinçli, cesur üyelerinden azımsanmayacak bir bölümünün fabrikalardan atılmasına ve işçiler arasında koparılmasına yol açan son direniş eyleminden sonra yapılan olağanüstü genel kurul toplantısı, bu üyelerine destek fonu sağlamak yönünde karar alırken, diğer yandan da yapılan tüzük değişiklikleriyle bölge temsilcileri konusunda yeni ilkeler getirmiş bunların genel kurulun tabii üyeleri olmasını kabul etmiştir. Böylece, şimdiye kadarki kongrelerde sayısal olarak en büyük ağırlığı taşıyan Maden-İş, başında CHP milletvekili Baştuğrul'un bulunduğu Genel-İş'in arkasında son kongrede zaten ikinci sıraya itilmişken, yapılan tüzük değişikliği bu durumu daha da perçinlemiş bulunuyor. DISK'in kuruluşundan çok sonra, yakınlarda konfederasyona katılan diğer CHP'li yöneticilerin ağırlıkta olduğu sendika yönetimleri de eklemlenme durumu daha bir açıklık kazanmaktadır."

"Başta belirttiğimiz üzere bununla da yetinilmemiştir. Kuruluşundan bu yana ilk üyeleri olarak, DISK'in kitlelerde yarattığı imajın gerçekleşmesine birinci derecede katkıları olan sosyalist sendikacılar çeşitli yollarla yönetimden uzaklaştırılmakta, bu mümkün olmadığında sendika olarak DISK'in dışına itilmekte, veya, kişiler olarak ihraç yoluna gidilmektedir."

HUKUK DIŞI UYGULAMALAR

"Bu yapılanlarda o kadar gözü kara davranılmaktadır ki, artık her türlü hukuk, adalet, insaf ölçüleri bir yana bırakılmıştır; iktidarı mahkeme kararlarını tanımamakta suçlayanlar, yasa tanımazlıkta geri kalmayarak, mahkeme kararlarını hiçe saymaktadırlar."

"Son olağanüstü genel kurula DISK'in bir üyesi olarak Sosyal-İş delegelerinin katılımı engellenmiş; yetkili mahkemenin bu yolda verdiği karar genel kurulun iptaline yol açacak hukuki sorunlara doğurabileceği biline biline dikate alınmıştır."

"Turizm-İş'te olup bitenler ise herkesin gözü önündedir. Aynı tasfiye nedenleri ile sendika içinde koparılan ihtilafa güya yukardan müdahale edip bir kongre kararı verilmiş; bu süre içinde lokal temsilcilerinin ve bunların seçeceği gerçek genel kurul üyelerinin seçimine imkan olmadığı bilindiği halde yalnız direnişler sırasında hatırlanan "tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi" bir yana bırakılıp atanmış üyelerle ve onlardan ancak kısmen bulunduğu sözüm ona bir kongre yapılmıştır. Kongreden sonra başkanlığı gelen kişinin daha adının açıklandığı gün arkasından bir sürü söylentinin de birden ortaya çıkması herhalde bir raslantı değildir."

"Petrol-Kimya İş sendikasında ise, DISK üst yönetimi birleştirme kararı uyarınca, yönetimin başına getirilen ve aynı karara göre yürütme kurulunda çuğünluktta olanların, birleştirme sırasında sosyalistlerin ağırlıkta olduğu sendikadan kurullara Seçilenleri birer bahane ile ve tamamen tüzük dışı olarak sendika-

SOSYALİSTLER ŞİMDİYE KADAR İLERİCİ SINDIKAL HAREKETİN BİRLİĞİNİ VE BÜTÜNLÜĞÜNÜ KORUMAK İÇİN ELLE-RİNDEN GELENİ YAPTIKLAR. BU UĞURDA, TABANDAN GELEN "NE BİÇİM YÖNETİCİLERİN ELLERİNE TESLİM EDİLİYORUZ" ENDİŞELERİNİ, UYARI VE BASKILARI GÖĞÜSLEDİLER; DISK İÇİNDE, DISK'İN KURULUŞ İLKE VE AMAÇLARI DOĞRULTU-SUNDA MÜCADELE VERDİLER VE VERMEKTELER.

dan ihraç kalkışması gözler önündedir. Bu konuda alınan mahkeme kararı da hiçe sayılmış, bu üyeler ancak "icra" marifetiyle toplantı salonuna girebilmişlerdir."

TASFİYE, SOSYALİSTLERİ HEDEF ALIYOR

"Sosyalistler şimdiye kadar ilerici sendikall hareketin birliğini ve bütünlüğünü korumak için ellerinden geleni yaptılar. Bu uğurda tabandan gelen 'ne biçim yöneticilerin ellerine teslim ediliyoruz' endişelerini, uyarı ve baskıları göğüslediler, DISK içinde DISK'in kuruluş ilke ve amaçları doğrultusunda mücadele verdiler ve vermekteler. Böylece bir süre önce ortaya atılan SİSK hikâyelerinin ne büyük bir aldatmaca olduğu açıkça ortaya çıktı; bir yandan da DISK üst yönetiminin bugünkü konum ve tutumları artık herkesin görüp anlayabileceği açıklıkla kanıtlarla gözler önüne serildi."

"Bugün ise yeni bir yalan sosyalistlerin ve özellikle Partimizin karşısına dikilmeğe, böylece olup bitenler ters yüz edilerek gözlerden kaptırılmaya çalışılıyor. Güya TIP'liler DISK'i ele geçirmeye çalışıyorlarmış, bu mümkün olmayınca da kızıp köpürüyorlarmış. İddia ile ilgili gerçekleri ortaya sermeden önce duruma bir bakalım: TIP'iller niye DISK'i ele geçirmeye çalışsın; DISK daha kuruluş yıllarında, o zamanki TIP'in imajı ile bütünleşmiş olduğu içindir ki bugünkü duruma gelebilmiş işçi sınıfının ilerici sendikall örgütü olarak yerini alabilmiştir. Eski durumu bir yana bırakalım; tabandaki TIP'li veya sempatizan bilinçli işçi kitlelerini de bir yana bırakalım; bugünkü TIP daha kurulduğusırasında DISK üst yönetiminde azımsanmayacak bir ağırlığa sahip olmuştu. Bilinçli

sosyalist işçi ve sendika yöneticilerinin TIP kurucuları arasında katılımıyla daha kurulduğu günde DISK'te, bir TIP üyesi başkan vekili, bir yürütme kurulu üyesi vardı; genel yönetim kurulu da böyle. Diğer sendika yönetimlerinde de durum farklı değildi. Bugün bu arkadaşlarımız adım adım DISK'ten kopma durumuna getirilmişlerdir. DISK'i TIP'lilerin ele geçirmesi değil, tam tersine bilinçli, sosyalist yöneticilerin, TIP'lilerin DISK'ten tasfiyesidir söz konusu olan; gerçek durum budur. Ve bütün bunlar, tabanın "söz ve karar"ına rağmen, ve tabana karşı gerçekleştirmeye çalışılmaktadır."

HERŞEYİN SINIRI VARDIR

Uzun sözler, yanıtlar gereksiz. Olup bitenler ortadadır. Herkesin gözü önünde cereyan etmektedir; şu veya bu nedenle bunu bir "sis perdesi" arkasında gizleme aracı olarak görev görme durumunda bulunulan ise aldanmasınlar; sıra ergeç kendilerine de gelecektir. Görevleri sona erdiğinde kendilerini "sıkılmış bir limon gibi" kapının eşliğinde bulacaklardır. Bunun ilk işaretleri de bugünden belirmeye başlamıştır."

"İşçi sınıfımızın ilerici sendikall hareketinin birliğini, bütünlüğüne bunun için elden gelen çabayı, uğraşı, göstermeye evet... Ama herşeyin bir sınırı vardır. Sosyalistlerin de tabanlarına, kitlelerine karşı yüklenedikleri görevler, sorumluluklar vardır; hareketin birlik ve bütünlüğü uğruna bundan kaçınmazlar; hareketin çıkış ilkelere doğrultusunda asıl birlik ve bütünlüğü olup bitenlerin bütün çıplaklığı ile gözler önüne serilmesiyle, herkesin bunların bilincine erip düzenlenmesi için ortak hareket noktalarının bulunulmasını sağlar; Bugün yapılmakta olan da budur."